

MƏRSİYƏ

Gecəni atəş ilə qırmızı dan eylədilər,
Xalqımı-millətimi gülləbaran eylədilər!

Tutulub vahimədən nitq bu gün, dil bu səhər,
Bəzəyib Abşeronu qanlı qərənfil bu səhər,
Bakı fəryad eyləyir, gözdən axır sel bu səhər.
Gəmilər nalə çəkir, ərşə çıxır zil bu səhər,
Gecəni atəş ilə qırmızı dan eylədilər,
Xalqımı-millətimi gülləbaran eylədilər!

Öz Qızıl ordumuzun Yurdumuza qəsdinə bax,
Üstümə tank yeridən fitnəkarın şəstinə bax,
Gözü qanımla xumar düşmənimin məstinə bax,
Qara bayraqlarımın cərgəsinə, dəstinə bax,
Gecəni atəş ilə qırmızı dan eylədilər,
Xalqımı-millətimi gülləbaran eylədilər!

Öldü gənc, öldü uşaq, öldü gəlin-qızlarımız;
Ölmədi! Şanlı şəhid oldu neçə yüzlərimiz,
Bu saat Kərbübəla düzləridir düzlərimiz;
Necə qan ağlamasın üzlərimiz-gözlərimiz?!
Gecəni atəş ilə qırmızı dan eylədilər,
Xalqımı-millətimi gülləbaran eylədilər!

Kim görüb böylə, mərasim ola milyonlar ilə?
Bakı insan axınıyla dola milyonlar ilə,
Salma şanlı şəhidlər yola milyonlar ilə,
Analarla bacılar saç yola milyonlar ilə,
Gecəni atəş ilə qırmızı dan eylədilər,
Xalqımı-millətimi gülləbaran eylədilər!

Qəbrin üstündə də heç kukla olar çanta ilə,
Ağ gəlinlik fatası... qırmızı al lenta ilə,
Bəs Kremlin görəsən fərqi nədir Xunta ilə?!
Açınız tarixi, həm indi elə, onda elə...
Gecəni atəş ilə qırmızı dan eylədilər,
Xalqımı-millətimi gülləbaran eylədilər!

Qırın, çatın düşməni, sussun top-tüfəng səsi,
Bürüsün bağ-bağcanı bülbüllərin nəğməsi.
Sındırmasın kökündən ağacları qəlpələr,
Görməsin gor üzünü yetimliyin körpələr.
Budur, yenə qarşidan bər-bəzəkli yaz gəlir,
Obalara, ellərə bir yeni avaz gəlir.
Əkin-biçin vaxtıdır, çöllər gözləyir sizi,
Sonaları çığırsan göllər gözləyir sizi.
Qayydın tarlalara, zəmilərə qayydın!
Tikintiyə, mədənə, gəmilərə qayydın!

Qayydın, bu yurdumuz ucalsın əlinizlə,
Dəyişsin, təzələnsin tarix əməlinizlə.
Pis niyyətin, böhtanın kökünü kəsin, gəlin,
Yubanmayın heç yanda, bir az tələsin, gəlin.
Qayydın, ay balalar, sağ-salamat qayydın!
Puçdur sizsiz bu həyat, bu kainat, qayydın!!

16 fevral 1993

✓ QIRMIZI QƏBİRLƏR

Ah, necə dəhşətli səhnədi, Allah,
İnanmaq istəmir göz gördüyünə.
Yanında suçumuz de nədi, Allah,
Niyə haqq işimiz düşüb dünyənə?!

Bu nə cür savaşı, bu nə cür dava?
Meyitlər ardınca hey meyt gəlir.
Yoxdur xiyabanda bir boş yer daha,
Bu günün qəbiri sabah köhnəlir.

Məzarlar boya-boy geyib al-əlvan,
Düzülüb üstünə min-min qərənfil.
Bütün başdaşında şəkillər cavan,
Sənə sorğularla baxır elə bil.

Of, Allah, rəhmimi niyə kəsibsən?
Haçan qurtaracaq bu qanlı oyun?
Bağrının başından daşını asıbsan,
Bitməzmi qırğını tamam bir soyun?!

Bu nə cür savaşı, bu nə cür dava?
Meyitlər ardınca hey meyt gəlir.
Yoxdur xiyabanda bir boş yer daha,
Bu günün qəbiri sabah köhnəlir...

Qoy olsun! Dönmərik fəqət bu yoldan,
Bizə müqəddəsdir vətən torpağı.
Qurbanlar versək də qızdan, oğuldan,
Qoymaıq pozulsun yurdun növrağı.

Tarix danışacaq hünərimizdən,
Alqış söyləyəcək nəsillər bizə.
Əssə də qara yel üzərimizdən,
Zəfər nur saçacaq səhərlərimizə.

Bəli, bu qırmızı qəbirlərdəki
Azadlıq, istiqlal şəhidləridi.
Ulu babaları Koroğlu tək
Məğrur bir millətin igidləridi!!

10 yanvar 1993

✓ ELEGİYA

20 yanvar şəhidlərinin əziz xatirəsinə

Bəlalıdı başımız,
Qurumur göz yaşımız.
Top-tüfəngdi qarşımız,
Obaları gəzir vay,
Haray, ay ellər, haray!

Dünya bizə dar olub,
Neçə ömür xar olub.
Haqq qulağı kar olub,
Ərənlərin versin hay, —
Haray, ay ellər, haray!

İtirmişik imanı.
Ulu haqqa gümanı.
Gəlib qeyrət zamanı

BİR ŞƏHİDDİR ÜRƏYİM

Unudula bilərmə o gecəki səhnələr?
Bağlanmışdı Bakının qolları əsir kimi.
Tankların tırtılında qan püskürdü sinələr,
Cəsədlər yastılandı qanlı bir həsir kimi.

Yağının qəsdə buydu — susdursun haqq deyəni,
Mərhəmət qına girdi, mərmə həddini aşdı.
Silahsızın üstünə çəkdi zireh geyəni,
Gizli ölümlər daha küçələrə yol açdı.

Qaynayan meydanları atəşlə söndürdülər,
Yalançı qardaşlığın puç oldu aqibəti.
Beşikdəki körpəni silahla dindirdilər,
Hansı sözlə söyləyim qatillərə nifrəti!..

Gözlərindən qan damır doğan müdhiş səhərin,
Yerə sərilənlərin qana batıb saçları.
Nəfəsi qan qoxuyur nəşəli qatillərin,
Gülləyəir evləri, yol boyu ağacları.

Qəzəbi bir mərmidir Bakının ürəyində,
Şəhidləri köksünə baş qoyan bir anadır.
Tankların izi qalır üzündə, biləyində,
Yaralı qardaş-bacı, sevgili yan-yanadır.

Yurdumda qəm libası geyib çiçəklər, otlar,
Qan rəngində görürəm göyü, quşu, səmanı.
Günəşi gizləyibdi qana batan buludlar,
Qızarmayan bir şey var — yağılarn vicdanı.

Dəyişmir öz hökmünü əsarətin qanunu —
Əmrindən çıxanları əzib soldurmaq istər.
İllərlə damarımdan sordu qara qanımı,
Boşaltdığı yerləri qanla doldurmaq istər.

Yurduna sahib çıxan millət verir qurbanlar,
Tariximə həkk etdi zaman silinməz qanı.
O gecə Bakımızda yaşanan həyəcanlar
Bir əsr də qocaltdı anam Azərbaycanı.

Bir qəmli dastandı bu — yaşayacaq min illər,
Yağılarn əliylə yazılan qanlı yazım.
Bu günün nifrətini yaşadacaq nəsillər,
Yaşadacaq göz yaşı içən Kürüm, Arazım.

Qarabağ — qara baxtım, xıncımlanan qeyrətim,
Yad ayağı altında solur gülüm, çiçəyim.
Vətən üçün öləni yaşadacaq Vətənim,
Min yerdən yara almış bir şəhiddir ürəyim!

KÖÇDÜ PALID BABALAR

Getdi el böyükləri,
Köçdü palid babalar.
Yurd qaldı yaramaza —
Əldən getdi obalar...
Bizi yuxuya verdi
Ziyafətli nağıllar.
Yaşatmadı qeyrəti
Yurdda ələl oğullar.
Görən qayıdacaqmı
Əsir qızlar, analar?
Qeyrətsizlər onları
Görüb bir utanalar!

Xocalı xocam mənim!
Ölümdən ucam mənim!
Bir gün öpəm torpağın,
Daşını qucam sənin!

20 YANVAR

*"Bakının dərdi var, Bakı xəstədi,
könül intizarda, göz yol üstədi".*

S. Vurğun

Bakının yuxusu
dağılmışdı küçələrə,
Od ələnirdi
ışığı gələn pəncərələrə,
Göydən ölüm yağırdı yerə...
Ruhlar yaralıların
fəryadını tutub
çıxırdılar
Allahın yanına:
Göylərdən baxırdılar
torpağın üstündə
SSRİ-nin xəritəsinə
bənzməyə yaralı canına...
O aylı gecədə,
Ah-vaylı gecədə
için-için ağlayırdı Bakı,
Gilavarla oxşayıb,
Ay işığıyla
övladlarının yaralarını
bağlayırdı Bakı.

Əsgərlərin gözlərindən
ölüm gülümsəyirdi:
Küçələrdə
"siyasətçilər" şüar,
Analar ağı deyirdi:

Qanına qəltan oğul,
Gün kimi batan oğul,
Bizdən nigaran olma,
Sağ olsun atan, oğul.

Yağılar yaman gəldi,
Döyüşə zaman gəldi.
Səngərin boş qalmadı,
Yerinə atan gəldi...

Yaşarsan əməlinlə,
Azadlıq illərinlə.
Neyləyəcəkdin, axı,
Bu yalın əllərinlə?!

Dağ üstə dağım mənim,
Od tutur ağım mənim.
Öldün, dedin yaşasın
Ana torpağım mənim.

Torpağım, daşım ağlar,
Bacım, qardaşım ağlar.
Boyuna qurban, oğul,
Yanar göz yaşım, ağlar.

Boyuna qurban, oğul,
Boyunu yer aparır.
Toyuna qurban, oğul,
Toyun şivən qoparır.

Güllələdilər,
bayrağımızda ulduzu, ayı
güllələdilər.

Bir oğulu nişan alıb
neçə nişanı
toyu güllələdilər.

Dibçəkli eyvanları,
Havanı, suyu güllələdilər.

Ölülər sıxılmış
ovuclarından

azadlığı buraxmaq
istəmirdi,

Divarlarda qalmış
qanlı əllərin izləri də
“Azadlıq” deyirdi.

Bakı qanlı paltarını
geyirdi...

Qanlı köynəyinə bürünənlər
şəhidlik zirvəsinə gedirdi.

Orda onların ikinci
həyatı vardı,

Zirvədə ağappaq libas geymiş
ana vardı,

bacı vardı,
ata vardı...

Yanvar 1995

QAR YAĞIR ŞƏHİDLƏR XİYABANINA...

Qış uyuda bilmir bu oyaq qəmi,
Donub başdaşıtək bir dərddli ana.
Didilmiş gəlinlik paltarı kimi
Qar yağır Şəhidlər xiyabanına.

Yorğun əsgərlərin yuxusu dərin,
Son sözü: “bir içim sərin su verin”!
Örtür yarasını qar şəhidlərin,
Qar yağır Şəhidlər xiyabanına.

Burda ağlayan kim, burda susan kim?
Bizlərdən məhəbbət umub, küsən kim?
Dən düşür torpağın saçına sanki,
Qar yağır Şəhidlər xiyabanına.

Dekabr 1995

DOXSANINCI İL

...Görəsən, gələn əsrin Azəroğlusu
yənəmi gedə bilməyəcək
Təbrizdəki bacısının toyuna?
İndiki passız sərhəd məftilləri
paslanıb qurulandan sonra
yənənməmi passız məftil çəkəcəklər Araz boyuna?

“Məndən sonra” şəridən. 1970-ci il.

I.

“Qarabağ”... uydurması,
Günahsız ruminların yası
89-damı qaldı, doxsaninci il?
Bu, nə soyuq məclisdi,
Bu, necə gəlişdi,
Nə qeyli-qaldı, doxsaninci il?
Dükənlərin boşdu, xəbər varmı?
Vəzifəli,
Vəzifəsiz harınlara,
Vəzifəli, vəzifəsiz harınlarmın yedək atı
qardaşlara,
bacılara,
yeznələrə,
qayınlara...
Elə bu günlər xoşdu, xəbər varmı?

Köhlənin adını ulax qoyublar,
Həqiqətin dərisini soyublar.
Atasını yandırılar haqqın-salamın.
Boğazına ip salıblar neçə müdrik kələmin —
Sürüyüblər uydurulmuş tarixlərin arxasınca,
Sürüyürlər yalanların,
böhtanların sırasınca —

xəbər varmı?
Didərginlərin evdə üşüyür,
özləri-çöldə,
Görəsən, “Didərgin – 88”-lərin dərini
neçə eldə anlayırlar,
neçə dildə?

Bu dərdin əlacı nə?
Bu dərdin çaları çox...
Üç yüz minlik kütləni
Üç yüz neçə obadan
Üçcə günün içində
Ölümlə qovanlara
“Gözün üstə qaşın vardır” — deyən yox.
Bəlkə didərgin salasan
Yuxarıda bu işə barmaq qoyanları
Kabinetindən, maşınından, evindən üçcə günlüyünə!
Bilələr — bu haqqın səsidir,
Bilələr — kiçik çillə nə deməkdir?
Bilələr — didərginlik nə “xörəkdir”,
Bilələr — ayın neçəsidir?

Xəbər varmı, doxsaninci il,
Dənizlər sahilə sığmayır daha,
Sahillər dənizlərə.
Düzlükdən dəm vura-vura
Gözlərimiz önündəcə
Xalq bölünüb: ağalara,
nökərlərə,
kənizlərə.
“Şah” planlar, öhdəliklər köhnəlibdir,
Şüarlar da qocalıbdır, incəlibdir...
Kürsülərdə nitqlərin çox,
Qəzəb

işi saxlayanda,

Qar yolları bağlayanda
Təknəndə beşcə çörəyin,
Beş girvənkə öz unun yox,
Yuyunmağa sabunun yox...

2.

Doğradılar məftilləri
Sədərəkdən Ordubada.
Sərkərdəsi xalq özüydü,
Gedərdimi ordu bada?

Pası pas üstə gəlmişdi
O tikanlı məftillərin.
Üstünə illərin dərdi,
Həsərət qəmi ələnmişdi
O tikanlı məftillərin.

Bir millətin harayıydı,
Birdir kökü, birdir soyu,
Qardaş, bacı öz yurdunda —
O tay-bu tay
Araz boyu.

Əllər uzalı qalıbdır,
Gözümüzün kökü elə
O həsrətdən saralıbdır.
Araz çönüb göz yaşına —
Ağlar torpaq, çağlar dəniz.
Bir millətin üç dirəyi —
Gül Naxçıvan, Gəncə, Təbriz...
Bakı, o tayda dillənsin,
Çağlar nəğmə, məğrur səsin.
Arazının qırağına
Təzə, passız
O tikanlı məftillərdən çəkilməsin.

Birdir göyü, birdir yeri
bu millətin,
Ulu sözü, ulu şəri
bu millətin.

Torpağını bölübdülər,
Bütövlüyü ürəyində yaşayıbdır,
Dünəninin kitabında,
Sabahının diləyində yaşayıbdır.
İstəyirsən məftil çəkmə,

divarlar çək,
Arazboyu çiçəklərin əvəzinə
tikanlar ək,
Raketlər tök göy Xəzərin sahilinə,
Qıfıl vura bilməzsən ki,

milyonların
ürəyinə,
qeyrətinə,
öz dilinə.

Kitablarını yandırsan — bitən deyil,
Adı ulu tarixlərdən itən deyil.
Təzə ilim, qılınıcı
Harda istərsən dolandır,
Harda istəyirsən gəzdir,
Amma bil ki,
Bir millətin həm dünəni,

həm bu günü,
həm sabahı
İki yerə bölünməzdir!

Əsrimizin qürubusan,
doxsanıncı il,
Xoş ad çıxarmağın — çətin.
Rahat ölümün asan,
doxsanıncı il.
Rahat ölsən, səsin, özün
şələquyruq kimi

Əsrimizdən sallanacaq,
Adın
Əlli il, yüz il bundan sonra
Nifrətlə hallanacaq.
Kişi kimi yaşasan,
Xoş ad çıxarsan,
Yolunu kəsməyəcək
Əsrin sahil qalmaqalı —
Döyüşlər

bürkülər,
sazaq,
İnan, doxsanıncı il,
belə olsa
Gələn əsr səndən başlayacaq.

9 yanvar 1990

BİR QOŞUN ƏZRAYIL

Elə bilirdim ki, cənab Əzrayıl
Təkdir,
can alsə da, hər bahar, hər qış...
Yenidənqırmada, millətim,
ayıl!
Baş sədr
Əzrayıl — qoşun saxlamış.

Başlar dəbilqəli,
gözlər xumarlı —
Ağaclar, divarlar güllə yarası.
Cibində hökmü var — ölüm qərarlı,
Fərmanla verilib millətin yası...

Dünən o fərmanla "sağ ol", "mükafat",
Adım ölkə-ölkə gəzdi dünyanı,
... Qatır quşqununa bağlandı Qırat,
Yurduma boyandı xalqımın qanı.

Bir qoşun Əzrayıl...
Ay allah!
Aman!!!

Sən gəl öz yolundan dönmə, ilahi.
Bu başkəsənlərin yanında, inan,
O tənha Əzrayıl dahiymiş,
dahi!

Gərək namaz qılaq ətəyində biz,
Bir heykəl ucaldaq adına bu il.
Üstündə yazaq ki... nəsillərimiz
Sənə minnətdardır, cənab Əzrayıl!

Sənə minnətdarıq — yaşayırıqsa,
Qocaman adımı, ulu dilimi
Uca babaların qeyrəti kimi
Nəsildən-nəsilə daşıyıırıqsa!

Bağışla, hərdən bir coşub, tələsib
Səni qarğımışıq, yamanlamışıq...
Şairlər

Şerində yolunu kəşib,
Lənətlər yağdırıb sazında aşıq.

Axı, bilməmişik qırğınlar qusar
Bir parça kağızda bir imza-qərar?!
Nə qocaya güzəşt,

nə uşağa rəhm,
Batar qan gölündə bir xalq,
bir aləm....

Bağışla, cənab Əzrayıl.

1990

AŞKARLIQ

Siz... eyyy...
Pahlı güllələri
Təptəzəcə zurna sayıb
züy tutanlar,

Dədəsinin,
babasının,
nənəsinin ahlarını
unudanlar,

Hünəriniz varsa əgər —
Bu topların,
Bu tankların

qabağına çıxın indi,
Beşcə addım aralıdan
özünüzə baxın indi,
Qulaq verin o dünənki sözünüzə —
tüpürün öz üzünüzə.

AĞLAMA ŞƏHİDLƏRƏ

O ölüm ölüm deyil,
Ölümlərə ölümdü.
Köləlik ucbatından
Vətən belə bölündü,
Torpaq belə bölündü.

O ölümə dəyərmə
Mən qorxağın həyatı?
O ölümün kökündə
Qəhrəmanlıq boy atır.

Gəl şəhid qəbri üstə
Zülüm-zülüm ağlama.
Mənim sonam, ağlama,
Mənim gülüm, ağlama.

Heç kimin sinəsində
Bu boyda dağlar olmaz.
Qəhrəman bir millətin
Anası ağlar olmaz.

O qorxub-çəkinməyib
Bircə qaşığı qanından.
Bu torpağın naminə
Keçib şirin canından.

Sən onu kişi kimi
Ziyarət et, sal yada.
Qeyrət üstə öləne
Ölüm yoxdu dünyada.

Şəhid ömrü bu yurdun
Öz ömrünə calandı.
Bu ömrün qarşısında
Əbədiyyət yalandı...

Millətin millət olsa,
Torpağın torpaq olsa...
Gəl, şübhəni yığışdır
Şəhidlik zirvəsinə
Ucalmazdı bu millət
Övladı qorxaq olsa...

Yağı, mənə ölüm yox,
Ölən sənsən bəlkə də.
Şəhid qəbri çoxalır
Günü-gündən ölkədə...

Bir gün səni əyəcəm
O qəbirdən çıxanlar.
Bu zülümdən, zillətdən,
Bu cəbirdən çıxanlar...

Torpağını əyninə
Geyinənlər basılmaz.
Öz şəhid ömrü ilə
Öyünənlər basılmaz.

Oğlu ölən ağlayar,
Öldürülən ağlamaz.
Bu qisası mərd ana
Qiyamətə saxlamaz.

Gəl şəhid qəbri üstə
Zülüm-zülüm ağlama.
Mənim sonam, ağlama,
Mənim gülüm, ağlama.

Dişinlə sök, parçala,
Yolunda dağlar olsa.
Millət qəhrəman olmaz
Anası ağlar olsa.

31 yanvar 1991

✓ TANRIM, BU YAZINI YAZMAQ NƏ ÇƏTİN...

Tanrım, bu yazını yazmaq nə çətin,
Bu sözün sözlərə bənzəri yoxdur.
Bu boyda göz yaşı axan millətin
Bəs niyə ikinci Xəzəri yoxdur?!

Bu qanlı şəhəri göz dəli kimi,
Ağla neyləyəcək, gül neyləyəcək?!
Sordu qanımızı dərd zəli kimi
Güllə yarasına gül neyləyəcək?!

Qırmızı güllələr uçur havada,
Donur, laxtalanır yerdə qızıl qan.
Oğulsan boş əllə sən bu davada
Qızırğan, bir qaşığı qana qızırğan...

Qara köynəyinə bürünüb gecə,
Qara daş altdadır gecənin əli.
Deyirəm, ay allah, adamın necə
Ağlına gəlməyən, başına gəlir.

Yox, belə gecəni görməyib bəşər,
Güllələr yetməyib haqqın səsinə.
Hələ bu dünyada nə pislik, nə şər
Beləcə çatmayıb öz zirvəsinə!
Bakı güllələrə gərir köksünü,

Güllədən xəbərsiz açılır güllər.
Qərənfilə tutmur o ağır günü,
Qansız vəhşiliyə toy tutur ellər.

Tanrım, bu yazını yazmaq nə çətin,
Bu sözün sözlərə bənzəri yoxdur.
Bu boyda göz yaşı axan millətin
Bəs niyə ikinci Xəzəri yoxdur?!
Dünyanın bu dərdədən xəbəri yoxdur!

BACIM

*Jurnalist bacımız Salatın Əsgərovanın
xatirəsinə.*

“Sallana-sallana gələn Salatın”
Ağrı-acımızı bölən Salatın.
Torpağın yolunda ölən Salatın,
Bu şanlı ölümə göz dəyər, bacım!

Güllə nə bilirdi gül ömrü nəydi,
Mənə dəyməliydi, o sənə dəydi.
Bu acı təəssüf qəddimi əydi,
Töhmət kişilərə tez dəyər, bacım!

Sən getdin ən doğru sözdən ötəri,
İndi düzdə qalan, düzdən ötəri.
Böyüklər susur ki, bizdən ötəri
O qanlı cəllada söz dəyər, bacım.

Kimsə uzaqlaşır əsil soyundan,
Kimsə bəhanəylə çıxır oyundan.
Kimsə utanacaq çinar boyundan,
Kiminsə qəlbinə köz dəyər, bacım.

Qalmayıb elimdə-günümdə tutar,
Şərim, naləni kəs, fəğanı qurtar.
Yas tutar, milyonlar sənə yas tutar,
Yolunu tək oğlun gözləyər, bacım!

19 yanvar 1991

QARA SƏHİFƏLƏR

Bu kitabda

Bir səhifə — 20 yanvar,

Bir səhifə — Daşaltı,

Bir səhifə — Xocalı...

Sonra — Laçın,

Şuşa

Bilmək olmur necə boşaldı.

Hərəsi bir cür yazıldı tarixə,

Amma hamısının

bir rəngi var: qara.

Faciəm elə dərin,

elə uzundu,

Bilmək olmur —

Bayraqlardan onlara keçdi bu rəng,

Yoxsa onlardan bayraqlara?

Bildiyim odur ki,

Qara lülələrin

işığa kor gözüylə,

Tankların, topların

mərmii oduyla,

güllə közüylə

yazıldı bu qara,

mübhəm,

məchul

səhifələr.

Qəm yemə könlüm,
Ağlama, gözüm,
Dünyaya axır bu səhifələri
oxuya bilən
bir oğul gələr.

AĞ ATIM - QIRMIZI ATIM

Şuşanın dik yoxuşunda
tər süzüldü tapqırından,
köpük yudu paçasını.
Qanadlanıb çapa-çapa
Bu dünyadan uçasımı,
baş götürüb qaçasımı!?

Cıdır düzündə
Qəfildən
Şahə qalxıb kişnəyərek,
çağlatdı Kirs çayını da.
Vaqifin bir gözəlini
hönkür-hönkür ağladaraq
saldı oda!

Süzdü keçdi uçumlardan,
Xocalıdan, Kəlbəcərdən,
Zəngilandan,
Füzulidən süzdü keçdi.
Gəldi keçdi, gördü keçdi.
Qayıtdı,
təzədən,
yenidən,
Minbir qana dözdü keçdi.
Qəzəbdən
ala gözləri
Döndükcə qan çanağına,
hayandasa qan da içdi,
Axır ki, çatdı mənzilə —
Axır ki, güldü muradım:
Boyandı düşmən qanına —
Yanar Vətən torpağından ağ girdi,
qırmızı çıxdı
Mənim bu atım,
bu atım!

✓ O GECƏ

20 Yanvar, 90-cı il
dəhşətli tarixə döndü o gecə.
Güllələr şığıyıb alovlar saçdı,
Çox evin işığı söndü o gecə.

Güvəndiklərimiz dönüb yad oldu,
Bir xalqın taleyi oyuncaq oldu,
Anaların səsi ah-fəryad oldu,
Dünyanın məhvəri döndü o gecə.

Haqsızlıq dünyanın bağrını yarıdı,
Ümidsiz pak əllər uzalı qaldı,
Sübh gəldi atəşdən danla o gecə
Torpaq suvarıldı qanla o gecə.

Millət əyilmədi, millət güc aldı,
Azadlıq alovu göyə ucaldı.
Şəhidlik adlanan bir zirvə qaldı.
Bu xalq çox mətləbi qandı o gecə.

O gecə tarixə imtahan verdi,
İşıqlı səbahçün yanıb can verdi,
Neçə igid verdi, qəhrəman verdi.
Ölümə ölməzlik yazdı o gecə,
Qətiyyət, dönməzlik yazdı o gecə.

ŞƏHİDLƏR

Proloq

Şəhidlər bu torpağa, xalqa səcdə qıldılar,
Haqsızlığın üstündən haqqa körpü saldılar.
Vətəni sevmək üstə günahkar sayıldılar,
Vətəni sevmək niyə günah olmuş, ay allah?

Özüm qaldım çiraqsız, min çırağa yağ ikən,
Təpələrə əl açdım, özüm uca dağ ikən.
Əlacım öz-özümdən köməyi ummaq ikən,
Nəçin bizə özgəsi pənah olmuş, ay allah?

Ona ümid, mənə zor, amma demir kimə haqq?
Əl-ayaq zəncirdədir, baş qapazlı, sinə dağ.
Yüz yetmiş il bu saziş, bu birlik, bu ittifaq
Bir tərəfli, talaqsız nığah olmuş, ay allah.

Çəliyə möhtac ikən, mən özgəyə çəliyəm.
Mən gülləyə tuş olan bir ceyranam, əliyəm.
Özgə nə əmr eyləsə mən boyun əyməliyəm,
Nəçin mənə özgəsi "allah" olmuş, ay allah?

Bu gün qula dönmüşəm, dünən mən bir şah ikən,
Yoxmuş məni bir doğan, yoxmuş məni bir əkən.
Bu torpağa düşmüşəm haradansa mən dünən,
Mən-min illik tarixim unudulmuş, ay allah!

Özgənin əlindədir xeyirimiz, şərimiz,
Sərvətimiz daşındı, hey soyuldu dərimiz.
Gözümüz üfüqdədir, açılmır səhərimiz,
Bizə düşən səmada gün tutulmuş, ay allah!

İllərlə məhkumluğun keşiyində dayandıq,
Özümüzə biz bunu yoxsa şərəfmi sandıq?
Xoşbəxt olduğumuza inandıq, çox inandıq,
Düz yalana, haqq zora demə qulmuş, ay allah!

Gözümüzdə qalsa da muradımız, kamımız,
Görünənə deyil, yox, bir nəfər tək hamımız
Deyilənə inandıq... Bizim bu inamımız,
Demə qul olmamıza kəsə yolmuş, ay allah!

Bir qırıq işıq görüb zülməti yamanladıq,
Sübhün açıldığını zənn edib gümanladıq.
Biz də dönüb Sabirə bircə ağız banladıq,
Bizim banlamağımız günah olmuş, ay allah!
Nəcin mənə özgəsi "allah" olmuş, ay allah?

Nə istəyir bu millət?

İstəkləri gözündə, tələbləri dilində,
Millət dənizə döndü dənizin sahilində.
Dalğalandı bu millət —
Alışib öz oduna, yandı, yandı bu millət.
Dilsiz, sağır göylərə dirək oldu haqq səsi,
Başlandı bu ölkənin meydan mübarizəsi.
Nə istəyir camaat? Bəlkə bezib canından?
Şikayətə çıxıbdır bəlkə güzaranından?
Bəlkə boş dükanları dolu görmək istəyir?
Bəlkə qazandığından çox götürmək istəyir?
Bəlkə maaş davası?
Bəlkə mənzil davası?
Nədir bu xalq davası, nədir bu el davası —
Bir soruşan oldumu?

Amma yeri istilər
Bu xalq burulğanının qabağını kəsdilər.
Ekranlara çıxdılar.
"Ekstremist" — deyə ona qara yaxdılar.

Xalqa öyüd verdilər.
Yenə də məhkumluğu
Yeganə bir yol kimi bu xalqa göstərdilər.
Bir soruşan olmadı nədir sənin bu davan?
Bəlkə çatışmır suyun, bəlkə çatışmır havan?
Yaşasa da bu millət lap dilənçi kökündə,
Yoxsul güzaranından danışmadı bu gün də.
Daxmalarda yaşadı, özünü sındırmadı,
Meydanda "mənzil" — deyə bir dəfə qışqırmadı.
Qara qızıl çıxartdı yerin yeddi qatından.
"Nədir bunun qiyməti?" — sormadılar heç ondan.
Onun qızıl neftini qızıla da satdılar.
Qızılın sahibini söz ilə aldatdılar.
Bu millətin sərvəti özünə düşmənin oldu.
Becərdiyi pambığı əyninə kəfən oldu.
O, yenə də dinmədi.
Dözdü, heç deyinmədi.
Nə istəyir bəs bu xalq?
O istəyir sərvəti manat olub özgənin
Xəzinəsinə dolsa da,
Dərisi soyulsa da
Onun ləyaqətinə,
Namus və qeyrətinə

Bir daha qıymasınlar,
Min illik torpağını hərraca qoymasınlar.
Qəzet sütunlarından millətə öyüd verən,
Söz ilə yol göstərən,
İndi özün de görək,
Qəbahətmi bu istək?

* * *

O zaman ki, özümüz olduq öz dustağımız,
Qəlbimizə sığındı üç rəngli bayrağımız,
O vaxt ki, azadlığın iştirakı göründü,
Qəlbimizi bir anda dəlib keçdi o bayraq,
Qəlbimizdən boylanıb ələ keçdi o bayraq.
Bir məqsədə calandı,
Əllərdə dalğalandı.
Qatil bunu görüncə pozdu cəlalımızı,
Qanımıza boyadı bizim hilalımızı.

Təzadlar içində

Yalana, riyaya nə qədər uyduq,
Bir Qızıl Orduya abidə qoyduq,
Ona ad da verdik: "Xilaskar ordu".
Adını doğrultdu: El xilas oldu
Yenicə tapdığı azadlığından,
"Ölüyə azadlıq, diriyyə zindan".

Yaxşı tanıyırdıq çoxdan biz onu
Adı bir olsa da min bir üzvü var.
Kasıb gizlətməkdən yoxsulluğunu,
İtinin adını "Gümüş" çağırar.

Həmin abidənin həndəvarında,
Həmin qızıl ordu günün birində
Bizim qanımızı tökdü...

ya xuda!

Ölənler kim idi?

həmin orduda

Dünnən əsgər olan bizim cavanlar,
Ağıl dərk etməyən bu bədxahlığın
Əsl mənasını xalq indiyə anlar...

Yetmiş il "irəli!" — deyib yürüdükdə,
Hamıdan geridə qalan bizmişik.
Döydük döşümüzə...

ayılıb gördük

Dünya aslan imiş, amma biz pişik!

Xalqa neçə dəfə tələ qurdular
Başımız tilova keçəndən bəri.
Qəsdən, bilə-bilə adlandırdılar
Xalqın dostlarını "xalq düşmənləri".

"Bizdədir dünyanın dövləti, varı", —
Dedik...

Səs-küyümüz göyə dirəndi.

"Dünyanın ən xoşbəxt, şən adamları"
Talonla qaxsımış ət alır indiyə.

Qarıba təzadlar içindəyik biz,
İndi anlamışıq kimik, nəyik biz.
Bəlkə kor taleyin hökmüdür bu da?
...Dünnən bizimkilər həmmən orduda
Ruslara bir arxa, bir qardaş kimi
Onun düşməniylə döyüşmədimi?
Aradan nə keçdi?
Nə oldu ona?
Dünnənki yaxşılıq unuduldumu?
Dünnən arxasında dağ olduğuna
Bu gün birdən-birə düşmən oldumu?

Gerçəyin önünə keçdi o dəmdə
Yalanlar, böhtanlar...

nə deyək buna?

Qatil bizimlə bir o gecə həm də
Haqqı, həqiqəti tutdu qurşuna.

Hansı göstərişlə gəlibmiş görün,
Silahsız kütləni bu qıran ordu?
Vallah, bu vəhşəti törədə bilməz
Ən qəddar, qudurğan, çıldıran ordu.
Bəs hanı savaşı qədimdən bəri
Hər kəsin bildiyi mərdlik şərtləri?

Şər üçün nə qayda,

nə şərt, nə qanun?

Bu imiş "haqq işi" Qızıl Ordunun...
Kimdi bəs ölənler?

İnanmaq çətin!

Dünnən Rusiya üçün can verənlərin,
Şəhid düşənlərin şəhid övladı!
Əfsus! Eyni olur şəhidin adı!
O şəhid, bu şəhid!

Sən bir işə bax!

O, nəyin uğrunda, bu nəyin, ancaq!
O şənbə gecəsi, o məlun gecə.
Birdən üzə çıxdı bu fərq gör necə?!
Bir soldat bağırdı: — Belədir qayda,
Əvəz ödəməkdə ar oğlu arəm!
Atan şəhid oldu mənim yolumda,
Mən sənə özünü şəhid eylərəm!

Ədalət də, gerçək də,
Vallah, yoxdu o gecə.
Zülm, zalim əlilə
Haqqı boğdu o gecə.

Tunc zirehli ilanlar,
Haqqımızı nə anlar!
Həqiqəti yalanlar
Küncə sıxdı o gecə!

Kimə deyim dərdimi?
Qəsbkar namərdimi?
Yetmiş ilin dərd-qəmi
Gözdən axdı o gecə.

Analar amanından
Sinələr oldu şan-şan.
Şəhidlərin qanından,
Şimşək çaxdı o gecə.

Qara geydi bu Vətən,
Yox hayına bir yetən.
Həyata hamiləyən,
Ölüm doğdu o gecə.

Nə deyək bu vəhşətə,
Bu zülmə, bu dəhşətə.
Allah bu müsibətə
Necə baxdı o gecə?

Ertəsi... Bakının küçələrindən
Yudular millətin qızıl qanını.
Yuya biləcəkmə o cəllad görəni,
Qanla ləkələnmiş öz vicdanımı?
Gecənin yarısı... hər yan qan-qada,
Qırmızı güllələr uçur havada.
Özünü itirmir adamlar yenə,
Yetirir özünü haya-haraya.
Maşınlar bir yana,
Çiyinlərdə də
Yaralı daşınır xəstəxanaya.

Güllə viyılıtı... Bu acı səsdən,
Titrəyir,

lərzəyə gəlir bina da.
Amansız soldatlar keçirir qəsdən,
Bütün çıraqları xəstəxanada.

Gör necə böyükmüş bizə qəzəb, kin,
Burda da göründü, qalmadı qında.
Çarəsiz həkimlər indi neyləsin? —
Əməliyyat gedir şam işığında.

Səhər açılınca adamlar bir-bir
Yığılıb gəlir.
Qan vermək istəyir yaralılara.
Amma insaf hara, qan tökən hara?

Soldatlar töküldü hey axın-axın,
Döyükə-döyükə baxdı dörd yana.
Tutuldu bir anda xəstəxananın
Həyəti, bacası gülləbarana.

Heç kəs bu sifətdə görməyib şəri,
Hələ bəs deyilmiş tökülən qanlar?
Xəstəyə qan vermək istəyənləri
Bir anın içində dağıtdı onlar.

Yazovun əmriymiş... Qızgın başlara,
Zalimlik adicə bir adət imiş.
Bizim bu günahsız yaralılara
Heç demə yardım da cinayət imiş.

Ertəsi... Bakının küçələrindən
Yudular millətin qızıl qanını.
Yuya biləcəkmə o cəllad görəni
Qanla ləkələnmiş öz vicdanımı?

* * *

Üzümü tuturam sizə mən bu gün,
Əsilli, nəsilli rus ziyalısı,
Ulu Tolstoyun, böyük Puşkinin
Fikir davamçısı, məslək varisi.

Onların irsini yaşatmaq bu gün,
Hünərdir, şərəfidir yeni nəsilçün.

Bu gün uluların o haqq səsini
Təkrar edirsiniz qəzetdə, sözdə.
Onların eşqini, əqidəsini
Amma heç görmürük əməlinizdə.

Yüksək kürsülərdə qol-qanad açmış
Sizin dilinizdə "həqiqət" sözü.
Deyin, qəlbinizdən bəs hara qaçmış
Ədalət, fəzilət, həqiqət özü?

Təpədən-dırnağa silahlı ordu
Sizdən haqq istəyən bir xalqı qırdı.
Bunu görmədiniz?
Yaxşı gördünüz!
Amma həqiqətə siz tüpürdünüz.

Bir xalqın bağına çəkilən bu dağ
Ləkə gətirmədi şərəfinizə?
Dünyanın önündə bunu ağartmaq
Sərfəli deyildi deyəsən sizə.

Zorun qarşısında susdunuz... Deyin,
Varislik borcunuz unuduldu mu?
Ulu Tolstoyun, böyük Puşkinin
Sizə irs qoyduğu həqiqət bumu?

Nədir bizə qarşı bu qəzəb, bu kin?
...Qəlbim həqiqəti gör kimdən umdu?
Dağ-daşın dərdinə qalan Rasputin
Bir xalqın dərdinə niyə göz yumdu?

Heç zaman ziyalı sayıla bilməz
Özgənin dərdini yaşamayan kəs.
Sizdən soruşuram: Bu rəzalətə
Siz necə baxdınız bir insan kimi?
Tolstoy bu zülmə, bu müsibətə
Etiraz səsini yüksəltməzdimi?

Eşq olsun sizə!

Bəzən için-için düşünürəm mən:
Nahaq şəhid oldu bizim cavanlar.
Ömrü ucuz verdi...
Bir iş görmədən
Boş yerə ölməyin nə mənası var?!

Ağıla söykənsin dedim qüvvəmiz,
Anlayan olmadı bu sözdən məni.
Ağıla güvənək bu məqamda biz,
Qüvvə daşı əzər, ağıl qüvvəni.

Sonra düşünürəm: Onlar qorxmadan
Cumdular ölümün üstünə belə.
Bir iş görmədilər yaşayan zaman,
Qəhrəman oldular ölümləriylə.

Bizim əlimizdən çoxdan alınmış,
Haqqı bu dünyaya bildirdi onlar.
Millətin qəlbinə qəsdən salınmış
Qorxu iblisini öldürdü onlar.

O gecə dağlardan enən sel tək
Qəzəbdən köpürüb daşdı millətim.
O şənbə gecəsi ürəyindəki
Qorxu hasarını aşdı millətim.

Bizim qazancımız bu oldu ancaq:
Qorxu xəndəyindən biz körpü atdıq.
Bu da bir imtahan, bu da bir sınaq,
Şübhədən qurtarıb imana çatdıq.

Bu ölüm, bu qırğın dərs olsun bizə,
Deməyək boş yerə candan keçdilər.
Onlar şəhid olub, millətimizə
Cəsarət dərslərini təlim keçdilər.

Gəlin ölçə bilək xeyri, ziyanı,
Bəzən əvəzidir on qış bir yazın.
Bizim şəhidlərin müqəddəs qanı
Bəlkə də behidir sabahımızın.

Yaman dözümlüdür, oda kül atır,
Hər zülmə, cəfaya dayanır millət.
Soyula-soyula o susur, yatır,
Qurban verə-verə oyanır millət.

Xəyal bir çiçək də bitirə bilməz
Bu gündən sabaha körpü salmasa.
Azadlıq ağacı bar verə bilməz
Şəhidlər qanıyla suvarılmasa.

Onlar sübut etdi hər qara zülmün
Əli uzunsa da ömrü gödəkdir.
Xalqın azadlığı sabah, birigün
Şəhid yarasından göyərəcəkdir.

Şənbə gecəsində gecikdi səhər,
Zaman itirmişdi o gün sağ-solu.
Ömürdən keçərək, keçdi şəhidlər
Bir qanlı gecədə min illik yolu.

Şan-şərəf tac oldu, başlara qondu,
O qətl gecəsi xalqın min illik
Şücaət tarixi təkrar olundu:
... İki əsrə yaxın Babək, Cavad xan,
Hərdən təəssüflə qalxdı məzardan.
Bəsirət gözüylə seyr etdi bizi,
Tanıya bilmədi millətimizi.
Gördülər dağ düzə, göy yerə enmiş,
Onlardan kölələr, qullar törənmiş.
Onlar inanmadı, biz də bir ərik,
O qoç igidlərdən törənənlerik.
“ — Bizim zəmanədə xan idi millət,
Niyə qula dönüb, — dedilər — indi?
Nədir bu itaət, nədir bu zillət?” —
Deyə qəzəb ilə onlar deyindi.

O şənbə gecəsi yel qalxdı birdən,
Közün üstündəki külü üfürdü.
Babək fərəh ilə qalxdı qəbirdən,
Hər igid gözündə özünü gördü.
O şənbə gecəsi bir şimşək tək,

Gözlər parıldadı...

sinələrdəki
Gözlə görünməyən dağlar göründü.
Hünər məqamında bir qoça döndü
Ələ öyrədilən hər körpə quzu.
Babəkin varisi olduğumuzu
Göstərdi dünyaya...

Eşq olsun sizə!
Siz layiq oldunuz öz irsinizə.

Gəldi ürəkdəki arzular dilə,
Silahı məhəbbət, son sözü Vətən.
Şəhidlər göstərdi ölümləriylə,
Ölüm aşığıdır Vətən eşqindən.

Dünya o dünyadır, bir həqiqəti
Çarmıxa çəksə də min böhtan, riyal!
O gecə basanda zülm ədaləti
Haqqın naləsindən diksindi dünya.

Adımız dolaşdı bütün dünyanı,
Çox da ki, ağımız qara yozuldu.
Bizim şəhidlərin tökülən qanı
Haqqın kitabında imzamız oldu.

Baxıb sinələrdən axan al qana
Buludlar kişnədi, göy qan ağladı.
O şənbə gecəsi Vətən başına
Elə Vətən boyda qara bağladı.

Dözdü böhtana da, dözdü şərə də,
Yedi şəkər kimi hər dərdi xalqım.
Azadlıq yolunda ölümlərə də
Hazır olduğunu göstərdi xalqım.

Azadlıq verilmir, alınır, dayan!
Onun elçisidir, ölüm, qan-qada.
Ölümə, cəfaya hazır olmayan
Millət hazır deyil azadlığa da.

Yalın əllər ilə tanklar üstünə
Atılan cavanlar, eşq olsun sizə!
Siz təsdiq etdiniz azadlığın da
Halal olduğunu millətimizə!

Şəhid rütbəsinə qalxan cavanlar,
Sinəsi hər zülmə qalxan cavanlar.
Böyük Nəsiminin, ulu Babəkin
Xeyir-duasını aldı o gecə.
Zamandan irəli sıçrayıb yəqin,
Tarixdə tarix tək qaldı o gecə.

* * *

Qəlbimi boşaltmır çəkdiyim ah da,
Nəğmədə hər xalqın kökü var yəqin.
Şəhid fəryadından ulu segahda
Təzə bir guşə də açılar yəqin.

Həmin o guşədə ana naləsi,
Analar hönkürər, gəlinlər ağlar.
Həmin o guşədə qəm şələləsi
Axıb qəlbimizdən haqqı soraqlar.

Həmin o guşədə güllə səsləri,
Tarın pərdəsində qəm nəfəsləri,
Həmin o guşədə zülmün tüğyanı,
Haqqın, həqiqətin zülmə üsyanı.

Ramiz, bas bağına sən qoca tarı,
Bu təzə guşədə çal, sənə qurban.
Şəhidlər qanına boyanan səsi,
Zabul segahına sal, sənə qurban!

Pərdələr qoy təzə güllər bitirsin,
Şəhid anasına təsəlli versin.
Haqqın fəryadını dilə gətirsin,
Təzə yaratdığı xal, sənə qurban!

Xəzər pəncələşdi öz sahiliylə,
Danış dərdimizi səsin ziliylə.
O təzə guşənin atəş diliylə
Zülümdən qisası al, sənə qurban!

Təzə guşədəki ah-amanların,
Qorxuram, hər xalı yoğrula qandan.
Qorxuram çanağı partlaya tarın,
Bu təzə guşənin hay-harayından.

Asta çal, qardaşım, asta çal tarı,
Pərdələr bu aha, amana dözməz.
Təzə guşədəki səs burumları,
Günahsız tökülən bu qana dözməz.
Həm də uydurulan böhtana dözməz,
Partladar tarı!

Matəm mərasimi

Qəzəb şimşəyindən hər baxış nida!
Hər üzdə, hər gözdə bir sual ağlar.
İnsan dənizinin dalğalarında,
Üzür asta-asta tabut-qayıqlar.

Xalq dözə bilsə də zülmün şərinə,
Yanır gözlərində kini, nifrəti.
Alıb tabutları çiynlərinə
Allaha göstərir bu cinayəti.

Deyir, nələr gördük, ey adil allah,
Budurmu göylərin haqq-ədaləti?
Deyir, biz götürdük, ey adil allah,
Sən necə götürdün bu xəyanəti?
Millətin ahıdır ərşə dayanan,
Dilsiz baxışlarda üsyandır — yanan!

Gəmilər fit verir... qara buluddan
Göylər bu matəmə bayraq endirir.
Bu səs qəlbimizdə alışan oddan
Qəzəb vulkanını ləpələndirir.

Fit səsi... bu fəryad külə bükülmüş
İçin-için yanan köz səsidirmi?
Bu fəryad, bu nalə balası ölmüş
Yetim anaların naləsidirmi?

Fit səsi... həyəcan, təlaş nəğməsi,
Bilirik, nə deyir bu gizli üsyan.
Anlaya bilmirəm bu möcüz səsi
Necə yoğurdular göz yaşlarından?

Gəmilər fit verir... bu sirli səsdən
Küçələr, binalar zür-zükə gəlir.
Qərrib iniltidən elə bil qəsdən
Təhlükə dalınca təhlükə gəlir.

Qarşıda şeyximiz, arxada millət,
Axır insan seli — başlar aşağı.
Bərqərar olsa da sabah ədalət,
Getməz qəlbimizdən bu şəhid dağı.

Axır yanaqlara göz yaşu dən-dən,
Bəs necə? Millətin bağı sökülmüş.
Bu el matəmindən, el kədərindən
Cavan şeyximizin beli bükülmüş.

Yaşaya bilmədik bir insan tək,
Qarışdı haqqımız, bərcumuz bizim
Bu gün tabut deyil, çiyinlərdəki
Dərd adlı yüküdür millətimizin.

Boğaq içimizdə kədərimizi,
Amandır, əyməsin qoy bu yük bizi.

Yeriyir izdiham hey ağır-ağır,
Yeriyir meydandan Dağüstü parka.
Qəlbimiz sabaha indidən baxır,
Enişdən yoxuşa biz qalxa-qalxa.

Bura park idimi bir zaman? Xeyr!
İndi də yaşayır xatirələrdə;
On səkkizinci il!

Şəhid düşənlər
Haqqa tapşırıldı bir vaxt bu yerdə.

O zaman qonşular bizdən kam alıb,
Bizi arxamızdan yaman vurdular.

Erməni əliylə burda park salıb,
Bizə şəhidləri unutdurdular.

Qızıl qərənfillər əllərdə min-min,
Şəhidlər önündə bir an dondular.
Fədakar oğullar Rəsulzadənin
Bayrağı altında dəfn olundular.

“Durun, ağlamayın” vallah, qəm-kədər
Heç vaxt sığışmamış qeyrətimizə.
Bu bayraq altında yaşamaq qədər
Torpağa getmək də şərəfdir bizə.

Daldı bir anlığa sükuta göy, yer,
Millət ürəyini sükutdan asdı.
On səkkizdə ölən köhnə şəhidlər
Təzə şəhidləri bağına basdı.

Şəhər aşağıda... Bir baxın, onlar
Bizdən yuxarıda dəfn olundular.

Axı biz neyləmişdik?

Şəhidlər xiyabanı...

Dilə gəlir məzarlar:

— Axı biz neyləmişdik?

Dilə gəlir

Məzarları seyr edən solğun üzlər, nəzərlər:

— Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual

Şəhidlərin birləşən hər yasında səslənir.

Fərizənin, İlhamın

Çıraqı söndürülmüş komasında səslənir:

— Axı biz neyləmişdik?

Ağsaqqal babaların, ağbirçək nənələrin

Duasında səslənir:

— Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual

Məktəbli Larisanın qara lentə tutulmuş

Partasında səslənir:

— Axı biz neyləmişdik?

Günahsız qurbanların başdaşında səslənir.
Onların yetim qalan körpə balalarının
Dünyadan haqq istəyən göz yaşında səslənir:
— Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual
Bağrına dağ çəkilən qocaman bir millətin
Dodağında səslənir.
Sərvəti talan olmuş,
Düz sözü yalan olmuş
Böyük bir məmləkətin Göy gölündə səslənir,
Şah dağında səslənir:

— Axı biz neyləmişdik?
Bu ittiham, bu sual gəzdi bütün dünyanı,
Qəzetlərə yazdılar,
Min bir yerə yozdular.
Qaynaqdan bulandıran elə bulandırdı ki,
Suyumuz durulmadı.
Cavab verən olmadı:
— Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual
“Qırın!” əmri verənin qulağında dinmədi.
Bizə “vaxtı bildirən” o qocaman Kremlin
Zəngində səslənmədi.
Boğdular bir millətin “Axı biz neyləmişdik?” —
Deyən o haqq səsinə.
Şəhidlərin qanı ilə yazdılar bir qatılə
Marşal vəsiqəsini.

Biri əmr elədi, o biri qırdı,
Qansızlar bu nahaq qanı batırdı.
Silahsız adamlar günahsız yerə
Yerdə ulduz kimi yanıb söndülər.
Cəza istəyirdik biz qatillərə,
Amma ikisi də rütbələndilər.

Batdı, həqiqətin batdı haqq səsi,
Haqqı tapılmadı onlardan soran.
Qırana verdilər marşal rütbəsi,
Prezident taxtına çıxdı qırdıran.

Mənim günahlarım

— Mən sənə həmişə “Buyur” — demişdim,
Mən səndən haqqımı istəməmişdim.
Bir işıq görünəcə üfüqdə birdən
Səndən iynə gözü haqq istədim mən.
Sən dedin: — De görək haqq nə deməkdir?
Mənə bol pambığın, neftin gərəkdir.

Dedin: — Tələbinlə buz kimi donmuş
Köhnə yaraları gizlədirdsən.
“Gülüstan” paktında məhkum olunmuş
Haqqımı sən indi tələb edirsən?

Sormuşam, qanını çəkmişəm sənin,
Minnətdar olmusan sorulduğuna,
İndi də qanını tökmüşəm sənin,
Haray qoparırsan de nəçin buna?

Dedin: — Günahımı başa sal mənə,
Dedin: — Anlamadın məni sən yenə.
Bilmədin, günahın bir deyil, mindir,
Amma ən böyüyü gözəlliyindir.

İstədin daşınan bol sərvətindən,
Bir ovuc, bir qırıq sənə pay düşə.
Sən bezib, usanıb əsarətindən,
İstədin, bu dünya bir az dəyişə.
Budur günahın!

Məndən icazəsiz axı çox şeyi,
Sən qanmaq istədin, duymaq istədin.
Sən öz ayağını mənim çəkdiyim
Cızıqdan kənara qoymaq istədin.
Budur günahın!

Sən öz torpağında qul olduğunu
Bağırmaq istədin, budur günahın.
Zülm girdabında boğulduğunu
Çığırmaq istədin, budur günahın.

O, torpaq istədi səndən bir qarış,
Niyə tələbkərin xətrinə dəydin?
Onun istəyiylə dedim, sən barış,
Sənsə tərəzinin gözünü əydin.

Budur günahın!

Bu qanlı çəkişmə düşəndən bəri,
Bir dəm ayağını qoymadın geri.
Sən də neçəsinin qanını tökdün
Erməni qıranda sizinkiləri.

Budur günahın!

Mən sənin qanını tökdüyüm zaman,
Baxdın nifrət ilə... budur günahın!
Sən mənim tankıma çırtma vurmusan,
Hansı cürət ilə? — Budur günahın!

...Belə tale düşüb qismətimizə,
İlahi, sən yenə dözümlə ver bizə.
Haqqın dərğahında unudulmuşuq,
Biz necə götürək bu töhmətləri?
Mən dəfə haqlıyken haqsız olmuşuq
Biz bu müsibətə düşəndən bəri.

Qulaqlar batırır böhtan harayı,
Buğdadan qiymətli olub darı da.
Necə bulandırır keçiyə bu çayı?
Keçiyə aşağıda, qurd yuxarıda!

Mərkəz dəyişdirir gündə rəngini,
Mərkəz məni görür, heç onu görmür.
Bizdən yığışdırır quş tufəngini,
Amma erməninin topunu görmür.

Dilimizdə olub düşündüyümüz,
Əməldən öndədir bizim küyümüz.
Qəlbimiz o qədər təmiz olub ki,
Göz görəndə düşməni dost sanmışıq biz.
Gözümüz o qədər qorxudulub ki,
“Hələ çay gəlməmiş çırmamışız biz”.

Biz nə hiylə bildik, nə qərəz, nə kin,
Quyuya düşənin əlindən tutduq.
Bizə tələ quran, kələk gələnin
Dünənki qəsdini bu gün unutduq.

Özgə torpağından qovulanlara
Biz torpaq da verdik torpağımızdan.
Bunun əvəzində indi onlara
Borclu da çıxmışıq öz bağımızdan.

Qonaq dənənini salmayıb yada,
Yerliyə “qaç” — dedi, şər yolu tutdu.
Dünən dədəsinin mənim qapımda
Boyun bükdüyunü bu gün unutdu.

Evimdə başımı kəsir erməni,
Qışqırıram...

Mərkəz danlayır məni.

Deyir: — Nə çabala, nə danış, nə din,
Qoy sənin başını rahatca kəssin,
Kişinin gül kimi işinə qəsdən
Niyə pəl qatırsan?

İnciyərəm mən!

Demək o haqlıdır məni qıranda,
Haqsızam, dözməyib mən qışqıranda.
Məttəl qalmaqım necə mən buna —
Yenidənqurmanın haqq olduğuna?

Mərkəz dəyişdirir gündə rəngini,
Mərkəz məni görür, heç onu görmür.
Bizdən yığışdırır quş tufəngini,
Amma erməninin topunu görmür.

Anladıq, xalqların bərabərliyi,
Kağız üzərində bir quru sözmüş.
Bu qətdən sonra bildik çox şeyi,
Bizim günahımız türklüyümüzümüz!

Millətlər dostluğu! Astar üz imiş,
Bunun nəyi varmış sözümdən özgə?
Atatürk düz demiş, vallah, düz demiş:
“Yoxdur türkün dostu özündən özgə”.

Türkdilli xalqların doğma yerindən
Didərgin düşməsi kimə gərəkmiş?
İyirminci yüz ilin əvvəllərindən
“Türkəm” — deyənlərin başı nə çəkmiş?!

Türk öz mənliyini biləndən bəri,
İblis də gələcək qəsdini bildi.
Qaraçay, Axalsiq, Krım türkləri,
Malkarlar, məsxətlər sürgün edildi.

İki yanağı var, amma bir üzü,
Türk öz anasından belə doğulmuş,
Anlaya bilmirəm, niyə “türk” sözü
Kiminsə başına düşən daş olmuş.

Türkəsaya olduq... hər şey apaydın,
İçimiz göründü gözlərimizdən.
Qərəzkar oxudu axşamımızın
Uzaq məqsədini dan yerimizdən.

Belədir... Biz hələ addım atmamış,
Bildilər düşəcək mənzilimizi.
Hələ bir məqsədə gedib çatmamış,
Yolun əvvəlində tutdular bizi.

* * *

Çadırlar quruldu kənddə, şəhərdə,
Bəlkə məlhəm idi matəm, bu dərdə?
Döndü yas evinə bütün məmləkət,
Kasıb ocaqda da qazan asıldı.
Yası, matəmilə çarəsiz millət
Elə bil qatildən intiqam aldı.

Gücsüzün aldığı intiqama bax!
Zorun qarşısında susduq hamımız.
Qırx gün yas saxlamaq, işə çıxmamaq,
Oldu üsyanımız, intiqamımız!

Bizim ən fərəhli, şad günümüzdə —
Hər bir toyumuzda, düyünümüzdə
Qərənfıl əllərdə çıraq olardı,
Sevincə, şadlığa ortaqlardı.

Biz hardan biləydik, doxsanıncı il,
Şadlıq yaraşığı qızıl qərənfıl,
Şəhidlər qəbrini qucaqlayacaq.
Bizim dərdimizə yas saxlayacaq.

Canlı da, cansız da ağlayır bu gün.
Matəm içindədir ölkə büsbütün.
Qızıl qərənfıllə qara bayraqlar
Xalqın kədərinə birgə qan ağlar.

* * *

Qorxar ilan vuran ala çatıdan,
Bizim gözümüzü püləyib fələk.
Qorxuruq...
Qorxudub bizi bu dövrən.
Stalin ölməyib, yaşayır demək!

Bizdən üz döndərib sanki fələk də,
Yalan cövlan edir, bəs hanı gerçək?
Susuruq...
Sözümüz qalır ürəkdə,
Stalin ölməyib, yaşayır demək.

Xeyrimiz, şərimiz bilmirik nədir?
Onları kimdənsə soruşmaq gərək.
Hələ də haqqımız yad əllərdədir,
Stalin ölməyib, yaşayır demək.

Bizə qürbət olub öz diyarımız,
Bu boyda dünyada tək qalmışıq, tək!
Zindana salındı Etibarımız,
Stalin ölməyib, yaşayır demək.

Diləyimiz harda, özümüz harda?
Doğranıb töküldük biz çilik-çilik.
Stalin ölsə də

yuxrılarda
Hələ də yaşayır stalinçilik.

İndi də zindanda yaradır Xəlil,
Sözünü deməkdən usanan deyil.
“Moabit dəftəri” yaranır belə
Fəşizm ölməyib, yaşayır hələ.

Xəcalət

Şəhidlərin məzarı islandı göz yaşından,
Qurudu leysan tökən qərənfil yağışından.
Yaman nalə təpərdik gülçülərin əlindən,
Deyərdik, bu gülçülər bazarlarda pul qırır,
“Qərənfil gözəlindən”.
Rusiya bazarında,
Yaman rüsvay edirlər, — deyərdik onlar bizi.
“Alverçi” damğasıyla, vallah, ləkələyirlər
Bizim şərəfimizi.
Həmin o alverçilər, bu gün isə əvəzsiz,
Təmənnəsiz, qərəzsiz
Şəhid məzarlarını gül topuna tutdular.
Uzaq bazarlardakı qazancı unuttular.
Güllə yaralarını gül ilə soyuttular.

Vətənsəvər kim imiş bu məqamda de görək?
Mənim tək, ya sənin tək
Bol qonorar eşqinə
Xalqa dərs vermək üçün ekranlara cumanlar,
Yoxsa şəhid eşqinə, xeyrinə göz yumanlar?

Şəhidlərin hamısı bənzəyir bir-birinə.
Bir bax, qəbirlərinə!
Hamısı qıpqırmızı qərənfilə bələnmiş,
Hamısı bir biçimdə, bir boyda cərgələnmiş.
Səbəb birdir, əməl bir, hədəf birdir,

hədə bir.

Onları bu dünyadan aparən güllə də bir.
Tüstüsü təpəsindən çıxaxıxa hönkürən,
Bu məhzun qəbirlərə baxa-baxa hönkürən
Adamlar da bir olmuş...
Ağlar budaqlarından qara bayraq sallanan
Göy şamlar da bir olmuş.
Hamınıdır bu matəm,
Millətindir bu dərd, qəm.
Hamı qoyub özünü o birinin yerinə,
Hamı birinə deyil, hamı biri-birinə
“Başın sağ olsun”, — deyir.
“Bulanıq axan sular bir gün durulsun” — deyir.

Bir amala bağladı bu gün dərdi, milləti,
Dərdin, qəmin birliyi birləşdirdi milləti.

Bu el faciəsinə dözmək çətin, çox çətin!
Beli yaman büküldü qocaman bir millətin.
Fitrətindən, soyundan ər doğulan bu xalqı,
Tarix boyu mərd olan, məğrur olan bu xalqı
Necə təhqir etdilər, gör necə alçaldılar.
Mənliyini, əzmini bir “sağ ol”a satdılar.
Sənin adın haqq ikən
Ey allahım, niyə sən
Bizə qıydın bu dərdi?
Onsuz da bu millətə min-min dərdi yetərdi.

Bu təhqirə, bu qəsdə dözmək çətin, çox çətin!
Ürəyinə dərd hopub balası ölənlərin.
İçdikləri zəhərdir, yedikləri dərd, aman!
Bütün millət keyləşib dərdin ağırlığından.
Hamı ayaq üstündə yuxuludur elə bil.
Bu dərd dərdli dünyada çəkilsə dərd deyil!
Ömründə qonşusunun damına daş atmayan,
Kimsənin bostanına əlini uzatmayan,
Qərəzinin, kininin dalınca sürünməyən,
Dünən verdiyi sözdən bu gün geri dönməyən,
Heç vaxt döyüb döşünə “mənəm-mənəm” — deməyən,
Heç kəsin bəd gününü, şərini istəməyən,
Mənim ali millətim, haqlıyken birdən-birə,
Layiqmiydi, ey allah, bu qəsdə, bu təhqirə?
Hansı günahımızın əvəziydi bu təhqir?
Haqsız oldu günahsız, haqlı oldu müqəssir!

Bu dərd bütün millətin ürəyində göyərdi,
Heç kəs bilmir nə təhər, necə udsun bu dərdi.
Bu gün xəcalət çəkir, hamı gücsüzlüyündən,
Heç kəs boylana bilmir gələcəyə bu gündən.
Çəkilməzdir, çəkilməz bu ağrının siqləti —
Əlacsız gücsüzlüyün töhmətsiz xəcaləti!
Həm dünən, həm bu gün də
Biz günahkar olmuşuq günahkarın önündə.
Hamı o qüdrətimiz —
Günahsız qurbanların töhmətinə dözək biz?

Qahmarımız olmadı nə arxada, nə öndə,
Hamı xəcalət çəkir
Qanları batırılmış şəhidlərin önündə.
Ah, necə də ağırdır
Zaman axar su kimi, amma qabın dolmaya,
Günahkarın, qatilin cəzasını verməyə
Sənin gücün olmaya...
Çünki bu məhkəmədə biz haqlı olsaq belə,
Qısaldılıb dilimiz
Çünki hakimimizlə eynidir qatilimiz!

İlham - Fərizə

Dözməyib qatilin kəşhakəsinə,
İlham çölə çıxdı güllə səsində,
Gördü qırhaqırdı, gördü vurhavur,
Tanklar adamların üstünə cumur.
Bağırdı: — Soldatlar, neyləyirsiniz,
Axı, bunlar ilə siz də birsiniz.
Axı, bu adamlar silahsızdılar.
Soldatlar daha da coşub qızdılar.
...Bu sözlər İlhamın son sözü oldu,
Ona da bir güllə..., o da vuruldu.

O gecə yatmadı bir an Fərizə,
İlhamı gözlədi,
İlham gəlmədi.
Dönük taleyilə durdu üz-üzə.
Qalıb küçə ilə ev arasında,
Gecəni sübhədək o dincəlmədi...
Ertəsi... qapqara xəbəri gəldi,
Ölümün həyata zəfəri gəldi.

Çatmadı əvvəlcə bu xəbər ona,
İnana bilmədi qulaqlarına.
Elə ki, inandı...o, lal kəsildi.
Heykələ döndü.
Anladı, bildi:
Qapısı bağlandı, ocağı söndü.

İki gün sonra...

Qalınca evində dərdlə təkbətək
Özünə qəsd etdi bu təzə gəlin.
Hansı tərəzilə, daş ilə ölçək
Eşqini, qəsdini biz bu gözəlin?
Nə deyim, Fərizə, nə deyim sənə,
Axı, nə ad verim bu faciənə?

Hələ səadətdən soruq gəlməmiş,
Yoxsul komanı da sevdin, bəyəndin.
Gəlinlik paltarın heç köhnəlməmiş,
Sən nə tez əyninə kəfən geyindin?

Sənin ləyaqətin lal etmiş bizi,
Zaman aşağıdır dəyanətindən.
Ey vəfa timsalı, sədaqət rəmzi,
Sənin bu qəsdinə nə ad verim mən?

Səsin ərimədi əsrin səsində,
Nəcəbət kökündə həmişə varsan!
Türk qızı, xəyanət zamanəsində
Bu eşqi, vəfanı sən bacararsan.

Belə yaşamışdır dünən və bu gün
Bizim keçmişimiz — oğuzlar, hunlar.
Ərin namusunu qorumaq üçün
Keçər balasından Burla xatunlar.

Belə ömür sürmüş nənələr, belə
Sən də bu çeşmədən su içdin, qızım,
Ərinin yolunda

sədaqət ilə
Cavanca canından sən keçdin, qızım.

Qurban getdi o, vətənə, sən ona,
Bu necə görüşdü, necə yarışdı?
Anlaya bilmirəm, bu dar komana,
O boyda ürəyin necə sığışdı?

Sizin evinizin həndəvərində
Bir "Leyla" ünvanlı mağar quruldu.
Həmən "Leyla" adlı Şadlıq evində,
Birinci toy — sizin toyunuz oldu.

"Leyla" da Leylinin qəm macərası,
Sən onu öncədən duymadın yəqin.
Sən hardan biləydin, Leyli vəfası
Ünvanın olacaq bir zaman sənin.

Sevgi kitabında iri bir nida
Sənin məhəbbətin, sənin qiymətin!
Məcnunun Leylisi haqq dünyasında
Sənin pişvazına çıxacaq yenə!

Nə tez qışa döndü sənin baharın,
Bakı bu matəmə qara bağlamış.
Sənin damarında nənən Nigarın
Həcərin, Leylinin qanı çağlamış.

* * *

Od tutub alışdı sözlər dilimdə
Bu qəsd, nə qəsd idi, ey məğrur qadın?
Sən təkə özünə qiymədin, həm də
Bətnində göyərən körpənə qiydın.

O anda sarmaşıb məhəbbətinlə
Allahdan sən nəyi dilədin, qızım?
Sən axı ərinə sədaqətinlə
Körpənə xəyanət elədin, qızım.

Sınayar bəndəni allah, çətində
Batdın bir günahda iki günaha.
Xəyanət işlədin sədaqətində
Körpəyə qiymaqla qiydın sabaha.

Bəlkə... açılmamış solan o gözlər
Ulu zirvələrə yol açacaqdı.
Bəlkə o gözlərdən doğacaq səhər,
Zülmət dünyamıza yol açacaqdı.

Ey mənim yurdumun vəfadar qızı,
Vəfan cəfa oldu... gör sən neylədin?
Sən öz bətnindəki o günahsız
Hələ doğulmamış şəhid eylədin.

Təzə şəhidliklə zaman üz-üzə
Əridə bilmədi bu faciəni...
Həm də çox çətindir danlamaq səni.
Sən həm fədakarsan, həm də günahkar
Bu cür şəhidliyin başqa rəngi var.
Zaman hər hökmündə "hakiməm" — deyib,
Belə şəhidliyi amma görməyib.

Bilmirəm nə deyək bunun adına?
Bütün hüdudları aşan şəhidlik
İki qat, ya üç qat?

Ərdən qadına,
Anadan balaya düşən şəhidlik.

Larisa

On üç yaşlı körpə bala,
Yazıq anan necə dözsün
Bu kədərə, bu məlala?
Məzarının baş ucunda kuklan da var.
Bu gün layla çalmalıykən sən kuklana
Kuklan sənə laylay çalar.
Sən özün də kukla idin.
Bu dünyanın əvvəlini, axırını
Heç bilmədin.
Kim kuklaya güllə atar?
Atan oldu.
İnsanlığı, mərhəməti,
Ədaləti, həqiqəti
Bir qərəzə satan oldu.

Anan asmış dərs çantanı
Məzarının başdaşına.
Axı, niyə hay vermirsən
Səni dərsə haraylayan yoldaşına?
Sənin adın dostlarının dil əzbəri.

Qızım, axı səni gözlər çoxdan bəri
Açmadığın kitabların, dəftərlərin,
Səni gözlər partandakı o boş yerin.

Nə bərk oldu yuxun sənin?
Ataların ah-naləsi,
Anaların şivən səsi
Sıgır göyə, sıgır yerə.
Söylə, niyə oyanmadın
Bu haraya, bu həşirə?
Övladıydın iki xalqın,
Bu dostluğa mən də uydum, sən də uydun.
Sən dostluğun simvoluydun.
Bunudamı bu gün bizə çox gördülər?
Elə bil ki, səninlə bir
Bu dostluğu öldürdülər.

Sürəyya Lətif qızı

Tanklar keçir küçədən, tanklar, zirehli tanklar.
Tankların üstündəki soldatların gözündə
Bizə nifrət odu var.
Onlar vicdanı atıb, insafı da danıblar.
Təkcə silahla deyil, onlar bizə qəzəblə,
Kinlə silahlanıblar.
Bu şəhərdə hər şeyə onlar sahibdir bu gün
İstədiyi eyvana, pəncərəyə, qapıya
atır, ölən qoy ölsün!
Mətbəxdə çay süzürdü Təranənin nənəsi,
Birdən bir güllə səsi!
Yetmiş yeddi yaşında Sürəyya nənəmizi
Pəncərədən atdılar.
Bir günahsız qarını
Qanına boyatdılar.

Baba müəllim

Pəncərənin önündə kimsə inildəyirdi,
— Kömək edin, ölürəm, kömək edin, — deyirdi.
Açdı Baba müəllim pəncərəni bir anda,
Gördü biri yığılıb qarının kandarında.
Dərhal atdı özünü telefonun üstünə,

O, təcili yardıma zəng çalıb
dönə-dönə

Ünvanı başa saldı.

Evdən sariq götürdü.

Yaralının yanına yetişincə nə gördü?
Qan aparıb yazığı... yara dərin yaradı,
O, yaranı sarıdı.
Gördü ki, qonşular da yığılıb ətrafına.
O, gah ona, gah buna,
Baxıb dedi: — Neyləyək?
Axı bu əldən gedir,
Biz təcili yardım yenədəmi gözləyək?
Tez yığışdı cavanlar... köməkləşib birtəhər,
Yaxın xəstəxanaya xəstəni yetirdilər.

Dönür Baba müəllim yorğun-argın evinə,
Şütüsə də güllələr onun dörd dövrəsindən.
Fikir vermir o, yenə.
Diksinmir tarağ-tarağ güllələrin səmindən.
Birdən ona nə oldu evin həndəvərində?
O, dayandı, döyükdü,
səndələdi yerində.

Yıxıldı... döşündə qan.
Elə bu vaxt, bu zaman
Bir aypara maşını tin başında göründü.
Maşının işığında ətraf nura büründü.
Bu təcili yardımın axtardığı kim idi?
Bu maşın, ah bu maşın
Bayaq onun özünün zəng vurub çağırdığı
Təcili yardım idi.
Başqasına çağırdı, qismət oldu özünə,
Belə bir təsadüfün qərəzi nə, özü nə?
Təcili yardım üçün zəng çalanda o bayaq,
Nə biləydi,

ay allah,

Bu təcili yardıma özü qismət olacaq!
Həkimlərin yardımını amma faydasız oldu.
Səhər yası tutuldu.

Yaralılar bələnib üzü üstə torpağa,
Necə dözsün analar bu sitəmə, bu dağa?
Leş-leş üstə qalanıb,
Təkərlərin altında gör necə xırpalanıb.
Həkim Aleksandrın gəndən səsi yüksəlir:
— Yol verin, hey yol verin,

təcili yardım gəlir.
Soldat bunu görünəcə avtomatı tuşladı
Ayparalı maşına.
O istəmir, istəmir
Can verən yaralılar xilas üçün daşına.
Həkim öz işindədir.
Yaralının nəbzini yoxlayırkən...

döşündən
Həkimi də vurdular.
Yardıma gəldiyini ona unutdurdular.
Allah, sən bizi saxla Əhrimənin şərindən.
Allah, dünya çıxıbdır bəlkə öz məhvərindən?
Ay allah, insan oğlu iblisəmi qul oldu?
Yoxsa insan binədən elə iblis doğuldu?
Adamlar niyə satdı namusunu, arını?
Allah, hansı ölkədə gülləbaran ediblər
Yardım maşınlarını?
Axı, vuruşların da,
Qanlı savaşıların da

Müqəddəs qaydası var:
Düşmənsə də, dostsa da, yaralıya hər zaman
şəfqət əli uzanar.

Ey insan haqlarını kürsüdən alqışlayan,
Başqa məmləkətləri ədalət yoxluğundan
Gecə-gündüz daşlayan,
Budurmu haqq dediyin?
Bəs verdiyin vəd hani?
Vallah, ələ salmışan sən bu boyda dünyanı.
“Təcili yardım”ların üstünə dörd tərəfdən
Od ələmək haqmıdır?
Yara sarıyanları güllələmək haqmıdır?

Gücsüzlükdən özünü hamı günahkar bilir,
Bu təhqirə dözməyi xalq özünə ar bilir:
Uzaq Qardabanıda
Bakı müsibətini eşidincə Hidayət
Hönkür-hönkür ağladı.
Eşikdəki ağaca qara bayraq bağladı.
Gürcüstanda yaşayan bizim ellər, obalar,
Neçə gün yas saxladı.
“Yardım” — deyə dalbadal uzaq, yaxın kəndlərə
Zəng elədi Hidayət.
Qardabani, Borçalı
Bütün eli, mahalı

silkelədi Hidayət.
O özünü yetirdi şəhidlərin qırxına,
Xiyabanda əl açıb “lənət” — dedi min kərə
Kor fələyin çarxına.
Şəhidlərin adını o, oxudu birbəbir.
Elə bildi hər qəbir
Onu ittiham edir:
“Həramilər Bakıya bulud kimi dolanda,
Biz köməksiz qalanda
Sən hardaydın, de harda, ey Vətənin övladı?
Öz doğma göyümüzdə qanad açan quşuyduq,
Ovçu bizi ovladı”
Ürəyindən ucalan,
Öz-özündən öc alan
Töhmət dolu bu səsdən o diksindi,
başına

elə bil od ələndi,
içindən pörşələndi.
Şəkillərdən düz onun gözlərinə zillənən,
Ürəyində millənən
Baxışlara dözmədi,
“Onlar haqlıdır” — dedi.
Əgər mən də bu yurdun, bu xalqın oğluyamsa,
Onlar kimi əhdimə, andıma doğruyamsa,
Mən niyə əvvəlcədən
Xəbər tuta bilmədim o dəhşətli gecədən?
Ağac olub, o anda onların cərgəsində

Niyə göyərmedim mən?
O qızıl güllələrə köksümü gərmədim mən?
Xəcaləti alışdı ürəyinin səşində.
Gücsüzlük əzabının boğuldu pəncəsində.

Qulağında ittiham, qəlbində danlaq səsi,
Birbaş Qardabaniyə o, qayıtdı ertəsi.
Hidayətin önünə çıxdı oğlu — Vüqarı,
Amma Vüqar bilmədi,
Bilmədi, atasının sındırılıb vüqarı.
Vüqarın fərəhiylə Hidayətin kədəri
Durdu qarşı-qarşıya...

Oğul gəldi qabağa, ata çəkildi geri,
Ata baxa bilmədi övladının üzünə.
O utandı, bilmədi anlaşılmaz bu halın
Məramı nə, sözü nə?
O yenə də eşitdi qəlbinin fəryadını:
“Kişi bilib özümü mən də Vüqar qoymuşam
Övladımın adını”.
Hanı bizdə kişilik, hanı bizdə o vüqar,
Bizim mənliliyimizi gör necə tapdadılar.
Tapdandı qeyrətimiz,
Milli heysiyyətimiz.
Ah! Bu boyda təhqirə indi necə dözək biz?
Yatamırdı Hidayət sübhə qədər gecəni,
Ağlı qoydu çəkiyə zamanın hökmü ilə
ürəyindən keçəni.
Zaman ilə ürəyi heç uzlaşa bilmədi.
Tərəzinin gözləri tarazlaşa bilmədi.
Zaman ilə diləyin,
Ağıl ilə ürəyin
Qədim ədavətinə ürək tab gətirmədi.
Ona aman vermədi
Seyr edə dan yerini.
Hələ sübh açılmamış bu nankor dünyamıza
Qapadı gözlərini.
Qoymadı Hidayəti
Yaşamağa qeyrəti.
Onu şəhid eylədi
Millətinin önündə gücsüzlük xəcaləti.

Ölümlərin içində
Ən şərəfli, ən uca mərtəbədir şəhidlik.
Başqa-başqa şəkildə davam edir şəhidlik.

Ağabəy

*Bağışlayın, əzizlərim, Azərbaycanın azadlığı-
uğrunda mübarizə aparmağa gücüm və ira-
dəm çatmadı. Yaşasın azad Azərbaycan!*
Ağabəy

Şənbə gecəsinin qətlərinə,
Ağabəy dözmədi, hey qan ağladı.
Şəhid cavanların batan qanına
Qəlbində yas tutub matəm saxladı.

O yandı, göstərmək istədi hər gün
Yaralı Vətənə sədaqətini.
Amma bacarmadı,
gücsüzlüyünün
Çəkdi ağrısını, xəcalətini.

Düşündü, sonu var axı şərin də.
Boğdu ürəyinin üsyan səsinə.
O, beş ay gözlədi
zülm üzərində
Haqqın, ədalətin qələbəsini.

Onun gözlədiyi o gün gəlmədi,
Qəlbinə çarmıxa çəkdi xəcalət.
Bircə an usanıb o dincəlmədi,
Özünə qəsd etdi bir gün, nəhayət.

Çatdı onun gücü ancaq özünə,
O bildi dərdinə son əlac bunu.
Verdi ölümüylə sanki Vətənə
Vətən qarşısında o, öz borcunu.

Ağabəy bu yurda bir qurban kimi
Qəlbində neçə yol “mücahid” oldu.
Nəhayət, bu qətlə bir üsyan kimi,
Şəhidlər naminə o, şəhid oldu.
Görünür, şəhidlik bitməyib hələ.

Gözümüz önündə o, davam edir.
Ağabəy beləcə öz ölümüylə
Ölü diriləri ittiham edir.

...Dözməyib Vətənin ağır gününə,
Sən Vətənə naminə özünə qıydın.
Oğul, arxaya yox, sən baxıb önə
Elə Vətən üçün yaşamalıydın!

Vətən qeyrətini sənəin tək çəkən
Oğullar gərəkdir indi Vətənə.
Sənsə həyatına qəsd edib nədən
Ömrü müftə verdin!...
Nə deyim sənə?

Çoxları gözünlü zülmə yumurkən
Sənəin ürəyində dindi qeyrətin.
Xalqın qatilinə cəza umurkən,
Sənəin qatilinə döndü qeyrətin.

Bu fitrət, bu tiynət de sənə hardan,
Qəlbində qaynayan hansı diləkdir?
Xəcil yaşamağa sənəi qoymayan
Qeyrətin önündə səcdə gərəkdir!

Sənəin qeyrətinin bircə zərrəsi
Min bir qeyrətsizə bəs eləyərdi.
Sənəin ürəyinin bir üsyan səsi
Ərzi təmələndən silkələyərdi.

Qeyrətin əlilə bu Vətən üçün
Özünü qurbanı kəsdin sən özün?
Ay oğul, budurmu dərdin əlacı?
Hər dərdin başqa cür min əlacı var.
Vətənin qurbana nə ehtiyacı?
Vətənin əsgərə ehtiyacı var.
...Görünür, şəhidlik bitməyib hələ,
Gözümüz önündə o, davam edir.
Ağabəy beləcə öz ölümüylə
Ölü diriləri ittiham edir.

* * *

Yenə sayımmı? Yox-yox!

Çəkmək olmaz bu dərdi?
Bunların faciəsi bir-birindən bətərdi.
Bu saydığım kəslərin nə günahı var idi?
Bunlar şəhidlər deyil,
Günahını bilməyən bədbəxt qurbanlar idi.
Bəs şəhidlər kim idi?
Silahlıya silahsız! Kim kimə təslim idi?
Bu silahsız bəndələr bircə güllə atdımı
Bir günaha batdımı?
Qırıb tökdü kim kimi?
Silahlıya silahsız döyüşə bilərdimi?
Tankların qabağına onlar belə çıxdılar.
Polad sinələrini lülələrin ağzına,
Sərhəd kimi sıxdılar.
Onlar güman etmədi zalim belə çıldıra,
Silahsızın üstünə silahlı əl qaldıra.
Bizim bu şəhidlərin sadələvh gümanlığı
Oldu qəhrəmanlığı!

* * *

Qan tökən öz tökdüyü qana cavab vermədi,
Cavab vermək bir yana, "Yox, mən haqlıyam", — dedi.
Adamların başına od ələmək haqq imiş?
Səksən yaşlı qarını, on üç yaşlı uşağı
güllələmək haqq imiş?

Olmayan bir günahı qan ilə yumaq üçün,
Bizim hüququmuzu bizdən qorumaq üçün
Qanımızın günahsız tökülməsi haqq imiş?
Zorlunun əllərilə haqlının qollarının
Bükülməsi haqq imiş?
Məntiqə bax, ay allah!

Qanımızı tökənə bundan sonra yenə də
Biz inanaq, ay allah?
Budurmu yaratdığı təzə hüquqi dövlət?
Budurmu vəd etdiyi müstəqillik, səadət?
Bəs bu qanunsuzluğun harası qanun oldu?
Qatıq dönüb süd oldu, əvvəl dönüb son oldu?

Bu, hüquqi dövlətin bizə bəxş elədiyi,
hüququymuş, bilmədik.
Hüquqi dövlətdəki hüquq buymuş, bilmədik.
Əcnəbi ölkələrdə birini öldürürlər,

ya ölkədən sürürlər —
küy-kələk qaldırırsan.
Öz ölkəndə sən özün günahsız insanları
məhkəməsiz qırırsan.
Hamısına bir adla “Ekstremist” — deyə,
hələ damğa vurursan.

Bu boyda məmləkətdə
Bütün xalqlar heç demə “ekstremist” imiş.
Hamı xoşbəxtliyindən, nəşəsindən məst imiş.

Şəhidlər

Qatil gülləsinə qurban gedirkən
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üç rəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən torpağına çəkdi şəhidlər.

Zalim öyünməsin zülümləriylə,
Min bir böhtanıylə, min bir şəriylə.
Həqiqət uğrunda ölümləriylə
Ölümü kamına çəkdi şəhidlər.

O şənbə gecəsi, o qətl günü, —
Mümkünə döndərdik çox namümkünü.
Xalqın qəlbindəki qorxu mülkünü,
O gecə dağıdıb sökdü şəhidlər.

Tarixi yaşadıb diləyimizdə,
Bir yumruğa döndük o gecə biz də.
Yıxıb köləliyi ürəyimizdə
Cəsarət mülkünü tikdi şəhidlər.

Onlar susdurulan haqqı dindirər,
Qaraca torpağı qiymətləndirər.
Donan vicdanları qeyrətləndirər,
Axi, el qeyrəti çəkdi şəhidlər.

İnsan insan olur öz hünəriylə,
Millət millət olur xəyri, şəriylə.
Torpağın bağına cəsədləriylə,
Azadlıq tumunu əkdi şəhidlər.

Son

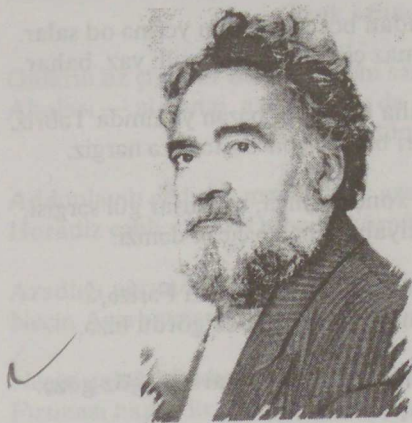
On doqquz yanvarda doğum evləri
Ölümdən, qırğından xəbərsiz idi.
O gün Bakımızda axşamdan bəri,
Ölüm ilə həyat üzbəüz idi.

Güllə səslərini çağa səsləri,
Batırdı o gecə, şükür allaha!
Doldu şəhidlərin boşalan yeri,
Naşükür olmayaq vallah, bir daha!

Gedən oğulların, axan qanların
Əvəzi su səpdi yanan qəlbimə.
O şənbə gecəsi doğulanların
Onundan doqquzu oğlanmış demə.

Zalimin zəfəri başdan qələtdir,
Zamanın səsinə biz də dinlərik.
Dünya gücümüzə yaxşı bələddir,
Hələ biçilməmiş əkilənlərik!

*Mart-iyun 1990
Bakı — Şəki*

QANIM BAYRAĞIMDADIR

*20 ocaq 1990 şəhidlərinə
həsr olunmuş dastançı*

Kameraya sığmıram, kameramız kiçik, dar.
Qıy vursam, qəzəbimdən yer də, göy də dağılar.

Addımlarım altında taxta, qırmızı taxta.
Bəlkə donub, bərkiyib qızıl qan laxta-laxta.

Gündüz ilə gecənin burda heç bir fərqi yox,
Mağaramı, qəfəsmi bu daş kaha, daş oyuq?

Bəzən gəlib quş qonar barmaqlığın milinə,
Barmaqlığa toxunsan, pası çıxar əlinə.

Barmaqlıq xeyli qəlbi, mən quyunun dibində.
İstədiyin qədər göz, dolaş, əlin cibində.

Bəzən dar qəfəsdəyəm, bəzən azad cahanda.
Azad cahan özü də zindanlaşar bir anda.

Səyyar xəyal qanadlı...xəyal sonsuz, sahilsiz.
Amandır, aparmayın məni o məbədə siz.

Yarı canım ordadır, ora solğun laləzar.
Al-qırmızı kalağay, toy xələti parçalar...

Günəş ondan borc alar, dan yerinə od salar.
Orda solmaz çiçəklər dörd fəsilli yaz, bahar.

Bəzən tənha keçərəm, bəzən yanımda Təbriz.
Neçə qəbri bəzəyər bir dəstə tazə nərgiz.

Məzarlar xonça-xonça, məzarlar gül sərgisi.
Şəhidlər xiyabanı bəlkə çiçək dənizi.

Üçə günün gəlini Çoban qızı Fərizə,
Əjdər oğlu İlhamı fələk çox gördü bizə.

Min il, bəlkə daha çox yatarsınız göz-gözə.
Yan-yanaşı, üz-üzə.

Cərgədən ayrı düşmüş Əziz qızı Salatın,
Bir bülbül ömrü imiş sənin yığcam həyatın.

Məzarlar gül beşiyi... Zülallı İsfəndiyar,
Övladın, bağrına basmış səni bu diyar.

Nəsib oğlu Sahibim, 31 yaşlı balam,
Dinc uyu, vüqarımsan, ey mənim polad qalam!

Vaqif oğlu Mahirim, iyirmi üç yaşlı gəncim,
Boz torpağa bükülmüş parlaq dürdanəm, incim.

Ruhun başın üstündə sərvərlə boyaboy,
Rahat uyu, əzizim, Zahid Bayram Əlisoy.

1918... uzaq mart qurbanları
Nasıl tapmış doxsanda qüruba varanları?

Məhəmməd Sabir oğlu, Pərviz, Elcan yan-yana,
Kim gəlib? Qranit dağ — rəngi solğun bir ana.

O qanlı kəfənləri uc-uca tiksən əgər,
Cahan üfüqlərində Azərbaycan boydaca
bir laləzar görünər.

Neçin toplar gurlamır, hanı bəs hürriyyət, hürri?
Nəbzimin hər vurğusu top səşindən güclüdür.
Tank səşindən güclüdür.

Onların öz çiynidir bu möhtəşəm sərvlər,
Alınları — al günəş, axır şüasını da
bu dünyaya sərf elər.

Addımlayıb gedirlər məndən bir azca öndə —
Horadiz cəbhəsində, Qubadlı körpüsündə.

Azadlığı uğrunda tökübsə bu qədər qan,
Neçin Azərbaycana baş əymir bütün cahan?

Neçin qulağı kardır, gözü kordur dünyanın,
Fırtınası hardadır, harda, dörd okeanın?

Düşüncələr içində gedirəm yavaş-yavaş.
Neçin sakitdir belə yolumdakı xəzəl, daş?

Neçin bağı daş olmuş növ-növ diplomatların?
Arasından keçirəm cəhənnəmdə odların.

Haçan, harda gəzirəm... bu yeri dürüst tanı —
Dağüstü park — aləmin Azadlıq gülüstani.

Əsarətdən görünməz burda bir nişan, bir iz.
Azadlıq səma boyda, Azadlıq dəniz-dəniz.

Burda qızılgüllər var — xalis qızıl külçəsi.
Qərənfillər, nərgizlər ilk baharın elçisi.

Burda reyhan saralmaz... baxar daim günəşə,
Bacım Arifə xanım Səlyandan gətirdiyi
bircə büküm bənövşə.

Ustalar daş yonmada... ustanı dürüst tanı —
Dağüstü park — aləmin səadət gülüstani.

Sular çağlayıb gedir... Sular saflıq aynası,
Abi-kövsər, zəməmmi çeşmələrin bal tası?

Güldən-gülə adlayan zər qanadlı arılar
Gül şəhdi əmsin deyə ləçəklərə sarılar.

Neçin göylər gurlamır, bəs neçin susur səma?
İldırım göydən qopub düşmür ayaqlarıma?

Neçin öpmür cahanın cəhcəhli bülbülləri
Ülvinin üstündəki boz damarlı mərməri?

Mərmərə işıq verir Türkün zəfər dastanı,
Yerdən, səmadan geniş Azadlıq gülüstani.

Türkiyədən, İrandan nə qədər zəvvar gəlir.
Göz yaşından əsər yox, qəlbə iqtidar gəlir.
Qürur, iftixar gəlir.

Neçin qara dondasan, ey tehranlı mələyim?
At bu zülmət çadranı, başdan-başa ağ geyin.

Onlara işıq saçan həyat, murad yaraşır.
Ağappaq çələng tutan bir kainat yaraşır.

Keçib gedir qafilə — Azərbaycan dostları.
Ürəklərdə qeyrətə, biləklərdə qüvvətə
dönür dağ gülüstani.
Əsrlərə çilçiraq, nəsillərə tac olan
Azadlıq gülüstani!

Məzarlar təpəsini, gəzirəm səngər-səngər.
Ləçəklərdə gümüş, zər.

Uzaq Nargin adası gözdə giləyə bənzər.
Verdiyim qan yanında bircə damladır Xəzər.

Sanki cəbhədən keçir, gəzirəm səngər-səngər.
İftixara, qüdrətə, qürura çevrilərmiş
qəm-kədər birər-birər.

Ruhu yer-göyə sığmaz Sadıqlı Yusif qardaş,
Azadlıq aynasıdır üstündəki mərmər daş.

Vera Lvovna balam, 16 yaşlı gülüm,
Eh kaş, qanlı Kremlə rast gələydi bu ölüm.

Ürəkli, lay kürəkli Həmid nəvəsi İzzət,
— Azadlıq havasıdır — dedin — ən ülvi ləzzət.

Kamil oğlu Əlisoy Namiq, vardin qüruba.
Çinar qamətli oğul, anan boyuna qurban!

27 gülləyə qucaq açmış Mübariz,
Sən bir lələ dağıydın, getdin səssiz-səmirsiz.

Zülqədər oğlu İlkin, sən mənim yaşadımsan.
Qartal idin, ömrünü səmada yaşadın sən.

Novruzlu Heydər oğlu Tofiq, yaran nə dərin...
Torpağın altında da açıq qalmış gözlərin.

Siz macal tapmadınız, qoparkən dəli tufan,
Mən "ovu" kəsib atdım sizin soyadınızdan.

Siz getdiniz o gecə tankı qarşılamağa,
Topu qarşılamağa.

Büllur varlığınızda
Vətən qalxdı ayağa!

Bağlamada duz-çörək, termosda çay, adi su...
Təşnə varlığınızda haqq, Azadlıq ordusu.

Namus, qeyrət ordusu.
Tapdınız yollarda kirli qarı, sal buzu.

Özü qaçıb gizlənən sizi çağırdı cəngə,
Miting vaxtı döndülər bəlkə şirə, pələngə.

Bir siqar tüstüsünü yarı bölən cavanlar,
Ey ölümün üstünə köhlənini çapanlar!

Tank, yox, ölümdür gələn,
Bunu kim duyar, anlar?

Xiyabandan keçirəm...alov sarmış aqlımı.
Ah, görəsən nə üçün Yer kürəsi dağılmır?

“Sessiya az işinə davam olur...” söyləyən,
Sözü əyri ağızında saqqız kimi çeynəyən.

Ürəyi yad, dili yad, özü murdar, minsifət
Qoşunları Kremlədən dəvət qılan kəmfürsət

Hələ iş başındadır, yanında baş hamisi.
İyrənc imiş hamısı.

Bir gilə şöhrət üçün gönümdən çıxır onlar,
Qara bir mafiyada xosunlaşan məlunlar.

Necə dəstələmişlər əl kommunistlərini.
Dünən gördüm birini Səlyanda, iş başında.

Birinci yeri tutar
Gədəliq yarışında.

Dedim: — dəvət ediblər məni doğma Səlyana,
Heç bilmirəm gəlmişəm yurda, ya selyuyana.

Sizin əlinizdədir seçkilərin cilovu.
El sevgisi alovdur, söndürməyin alovu.

Gördüm sükut etmədə qarşımda bir oyuncaq,
Bas qaldırıb gözümə baxa bilmir o alçaq.

Zırınq...zırınq...götürdü al-qırmızı dəstəyi.
Dinləyir telefonda başqa bir köstəbəyi.

Gördüm əsir əlləri, zigilli barmaqları,
Mütilik qıfılıyla bağlanıb dodaqları.

— Himm... elədir... əlbəttə...
yazıq döyür gözünü.
İlan tüpürcəyidir, atmır, udur sözünü.

Lapdan çaxdı ildırım bu kəsafət içində,
Katib yox, rəhbər də yox, gördüm o kölə bəndə

Təhvil verib başını vəzifəyə gələndə,
Başı bəlkə qayıdar gəbərəndə, köpəndə.

Yıldırım bir də çaxdı... yer, göy tufan qopardı.
Al-qırmızı stolu, rəng-rəng telefonları,

“Pravda” qəzetini, külqabını... şəkildə
Qəzetə göz yetirən Ulyanovu apardı.

Sən telefon başında, mən səngər başındayam,
Sən telefon başında, mən qılınca, qındayam.

Sən telefon başında, mən zindan bucağında,
Sən telefon başında, mən odlar qucağında!

Sən telefon başında, mən də şərin önündə,
Dili ağızından çıxan köpəklərin önündə.

Zəncir çeynəyən itlər nə boyda gör, nə boyda.
Sən telefon başında, mən bir zülmət quyuda.

Sən telefon başında, mən dustaq qatarında —
Daş kisədə, od gibi bir cəza paltarında.

Sən telefon başında, sən telefon naqili.
Naqil gibi qırılan bir ilanın zigili.

İlan zəhəri məlhəm, sənsə zəqqumdan betər.
Hansı gülzara düşsən, yerində tikan bitər.

Ən yavas budur ki, müqəvvasan, köləsən.
Yaxşı olar indicə gəbərəsən, öləsən.

Sağ əlinin altında rəngbərəng telefonlar
Heyhat, səni aləmə bağlaya bilmir onlar.

Sən telefon qulusan, sən telefon köləsi.
Vətənimin boynuna yükü sənin kimisi.

Yük olsaydın dözərdim, deyə bilmirəm nəşən,
Vətənimin bağırndə xərcəng xəstəliyisən.

Sən bu cür olmasaydın, ey kərtənkələ yassar,
Əl-qol açə bilməzdi ağzı qanlı komissar,
o gürzə generallar.

Bunca nadan, ağciyər, küt, befər olmasaydı,
İctimai zəlilər, zəlilər olmasaydı...

Olmasaydı bu qədər yava, başkəsən, qəddar
Aləm mənim xalqıma səcdə qıldardı aşkar.

Xiyabandan keçirəm... xiyaban xeyli dalğın.
Onlar gəlib oturmuş hündür çiyində xalqın.

Xalqı ram eləmişlər topların nəfəsilə,
Bakımızı şumlamış tanklar silsiləsiylə.

Avtomatlı, kaskalı, hərbi mündirli, sərvaxt...
Dəyəyəyi əlində, yolda, rizdədir hər vaxt.

Yarı satqın, yarı küt parlamenti qoruyur.
Neçə ikiüzlünü, riyakarı qoruyur.

Qımıldansa, bir daha güllələyir İlqarı,
Boris Vasilyeviçi, Vəfadarı, Eldarı.

Yenidən qurşunlayar ağ saçlı İbrahimi,
Kimyagərlər içində ən qüdrətli alimi.

Salar tankın altına toxtamış fəriqəti,
Musa Cəlil qeyrətli cəsarəti, cürəti.

Bakı — hərbi düşərgə, özü boyda topxana.
Kəlpeysər generallar, admirallar yan-yana.

Əllərində dəyəmək, yanlarında top-tüfəng,
Gündə azı dörd dəfə yeyib-içsinlər gərək.

Gilyotinli, bıçaqlı qəssabları səfərbər,
Gəlir bıçaq altına maşın-maşın sürülər.

Gəlir ağı, qaralı qoyun-quzu, mal, inək.
Tıxır, basır, gəmirir hərbcilər sübhədək.

Dünən donuz yeyərdi, bu gün quzu ətini,
Ağ balığın, kürünün anlayıb ləzzətini.

Çay süfrəsi, şokolad, fal-fal doğranmış limon —
Lənkəran nemətləri yatır döşünə onun.

Əlindədir ətirli, isti çay istəkani,
Uzaqda Lənkəranın şəhidlər xiyabanı.

Qurtum-qurtum içdiyi ətirli çaymı, yoxsa
Tariyelin, Şahinin, Rövşənin qızıl qanı?

Yardımlıda yetimlər südə, qəndə tamarzı.
Armut saplağıdırımı, biçilibmi boğazı?

Tısqırınca tıxıbdır, fısıldayır general.
Dərk edirmi görəsən o pağonlu koramal

Bu müqəddəs torpaqda, ayağı altındadır
Al qanını tökdüyü Azad, Asif, Mircəlal.

Ona duz-çörək verən, alma, portağal verən
Rahim, Telman, Əflatun, Svetlana, Müzəffər.

Xayır, başqa əhd üçün generallar səfərbər.
Xəzəri murdarlayan admirallar səfərbər.

Dışınədək silahlı esminələr səfərbər,
Donanmalar, gəmilər, kreysərlər səfərbər.

Səttarxan zavodunda aşib-daşır təlatüm,
Nitq edən bir ananı gözləri yaşlı gördüm.

— On bir balam var! - dedi - yüz səksəndir donluğum.
Yalnız çörək almağa çatmır donluğum, oğlum!

Üçcə məktəb forması alsam, üçcə qızıma,
Gərək on bir balamın qifil vuram ağzına.

Qaldırdı yumruğunu dağ cüssəli fəhlə gənc:
— Bu hakim dairələr görün nə qədər iyrənc,

Nə qədər rəzildi ki, fəvqəladə əhvalı
İllər, əsrlər boyu yaşamaq istəyirlər.

— Yeməsən də, yesən də xiyar budur! — deyirlər.
And içirəm, səhərdən bilet almayacam mən!

Avtobusa, metroya bilet almayacam, yox.
Çörək dükanlarında çörək görsəm, qapacam.

Sözdə demokratini mədh eləyən satqını
Doğrayacam, çapacam.

...Bakı — hərbi düşərgə, Bakı — hərbi mağara.
Baxın sürü gətirən silsilə maşınlara.

Hardan gəlir maşınlar: Astaradan, Səlyandan,
Neftçaladan, Xaldandan, Göyçaydan, Xırdalandan.

Naxır-naxır mal-qara, qoyun-quzu daşıyır.
Dəyənəkli, tufəngli, avtomatlı, kaskalı

O canilər sürüsü necə rahat yaşayır,
Bol, firavan yaşayır.

Ağzı araq qoxulu, gözü yarım yuxulu
İvana bax, İvana.

Ryazanda, Kazanda dünən girişmişdi o,
Ağ donuza, qabana.

Bu gün ceyran, qırqovul, əmlək əti istəyir.
Qızına göndərməyə ipək, sətın istəyir.

Xiyabandan keçirəm, divanəyəm, dəliyəm.
Addımlayan, düşünən xatirə məşəliyəm.

Xiyabandan keçirəm, yoxsa kameramızdan,
Barmaqlığı çürüyüb kirdən, paxırdan, pasdan.

Əlim çatmır, barmaqlıq xeyli ucadır, xeyli.
Qanımlı, göz nurumu içən cəllad, tufeyli

Əlim çatmır, əyləşib
Xeyli hündürdə, xeyli.

Xiyabandayammı, ah... o kimdir qandal qırır,
Ağ mərmərin altında "Qanımlı!" deyə hayqırır.

— Mənim qanımlı qupquru daşlara hopmayıb, yox.
Boz asfaltda, tırtılda yerini tapmayıb, yox.

Nə tankın altındadır, nə güllənin ucunda,
Nə yuyucu evində, mürdəşirin ovcunda.

Ordadır mənim qanımlı, AZADLIQ kəlməsinin
Bakı küləklərindən ruh alan ləngərində!

Səlyan kazarmasının qapalı səngərində,
Üç rəngli bayrağımın şüa-şüa zərində.

Kainata sığışmaz günəşin tellərində,
Aydın, Marsın, Zöhrənin təmiz, pak əllərində!

Qardaşlarım, yatmayın, alın mənim qanımlı.
Canilər boğazından çıxarın ünvanımı!